

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΣΤΗΛΩΣΗΣ
ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ
& ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔ. – ΘΡΑΚΗΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΞΑΝΘΗΣ

Διεύθυνση : Μ. Καραολή & Σμύρνης 9,
Ταχ. Κώδικας : 67131, Ξάνθη
Πληροφορίες : Γρ. Προϊσταμένου
Τηλέφωνο : 25410 26760
Φαξ : 25410 26786
E-mail : ynmath@culture.gr

Διεύθυνση : Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων,
Ταχ. Κώδικας : 67061, Άβδηρα, Ξάνθη
Πληροφορίες : Γρ. Προϊσταμένης
Τηλέφωνο : 25410 51003
Φαξ : 25410 51783
E-mail : efaxan@culture.gr

(Πηγή: Μαυρίδης, Δ.)

ΠΡΟΤΥΠΟ ΣΧΕΔΙΟ ΟΔΙΚΟΥ ΧΑΡΤΗ
ΑΝΑΒΙΩΣΗΣ, ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΩΝ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ

ΜΑΪΟΣ 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΩΝ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ – ΙΣΤΟΡΙΚΑ	5
B. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ – ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	7
Γ. ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΩΝ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ	8
Δ. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ – ΟΦΕΛΗ.....	9
1. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ ΚΤΙΡΙΩΝ [ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΗΣ – ΓΡΑΦΕΙΩΝ], ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΔΩΝ 12 ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ, ΑΒΔΗΡΩΝ & ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ ΣΤΗΝ ΞΑΝΘΗ & ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΣΕ «<u>ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ</u>», ΓΡΑΦΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΥΝΜΤΕ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ.....	11
1.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ.....	13
1.2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΟΥ ΑΚΙΝΗΤΟΥ	14
1.3. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	16
1.4. ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΑΜΕΣΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ (εντός τρέχοντος έτους 2020)	17
1.5. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΡΓΟΥ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ – ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ	17
Α. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ.....	17
Β. ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ.....	25
Γ. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ.....	25
Δ. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ.....	28
2. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΥΟ ΔΙΩΡΟΦΩΝ ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΩΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΔΩΝ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ, ΕΛΛΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΔΟΥ ΑΒΔΗΡΩΝ ΣΤΗΝ ΞΑΝΘΗ & ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΣΕ «<u>ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΞΑΝΘΗΣ</u>», ΓΡΑΦΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΦΑ ΞΑΝΘΗΣ	29
2.1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ.....	31
2.2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΦΟΡΕΙΑΣ.....	36
2.3. ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ – ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ.....	38
2.4. ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΙΔΡΥΣΗΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΤΗΝ ΞΑΝΘΗ.....	55
E. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	56
ΣΤ. ΕΠΙΜΕΤΡΟ	59

Α. Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΩΝ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ – ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Στη διαχρονική πορεία της Ξάνθης, οι περίοδοι ακμής της πόλης ταυτίζονται με τις περιόδους οργάνωσης και ανάπτυξης της καλλιέργειας, επεξεργασίας και εμπορίας του καπνού. Συγκεκριμένα, μετά την καταστροφική πυρκαγιά της Γενισέας το 1870 και τη μεταφορά της έδρας του Καζά στην Ξάνθη το 1872, ένα τεράστιο κύμα καμπνεμπόρων και ειδικευμένων καπνεργατών οδηγείται στην Ξάνθη. Ακολουθεί μία περίοδος εντατικής ανοικοδόμησης (1860 -1912), κατά την οποία δημιουργείται στο πεδινό τμήμα νοτιοανατολικά της Παλιάς Πόλης, κοντά στους υπεραστικούς οδικούς και σιδηροδρομικούς άξονες, σαφώς διαχωρισμένη από την κεντρική περιοχή εμπορίου και την περιοχή κατοικίας της αστικής τάξης (Παλιά Πόλη), ένας **πυρήνας καπναποθηκών και εργοστασίων καπνού**, με ιστορικό, αρχιτεκτονικό και πολεοδομικό ενδιαφέρον. Πρόκειται για εξαιρετικά δείγματα αρχιτεκτονικής βιομηχανικών κτιρίων, κυρίαρχα σύμβολα της οικονομικής δραστηριότητας διεθνούς εμβέλειας, συγκεντρωμένα ως σύνολο στην ίδια περιοχή. Τα κτίρια είναι επηρεασμένα από την τοπική αρχιτεκτονική του 1860 (απλά, ισόγεια, ορθογώνια, με επίπεδες όψεις, ανεπίχριστες και αργότερα επιχρισμένες) και εξελίσσονται σε μέγεθος και όγκο, με μορφολογικούς δανεισμούς από την νεοκλασική και εκλεκτικιστική αρχιτεκτονική, αντανακλώντας το κύρος της εκάστοτε οικογενειακής επιχείρησης.

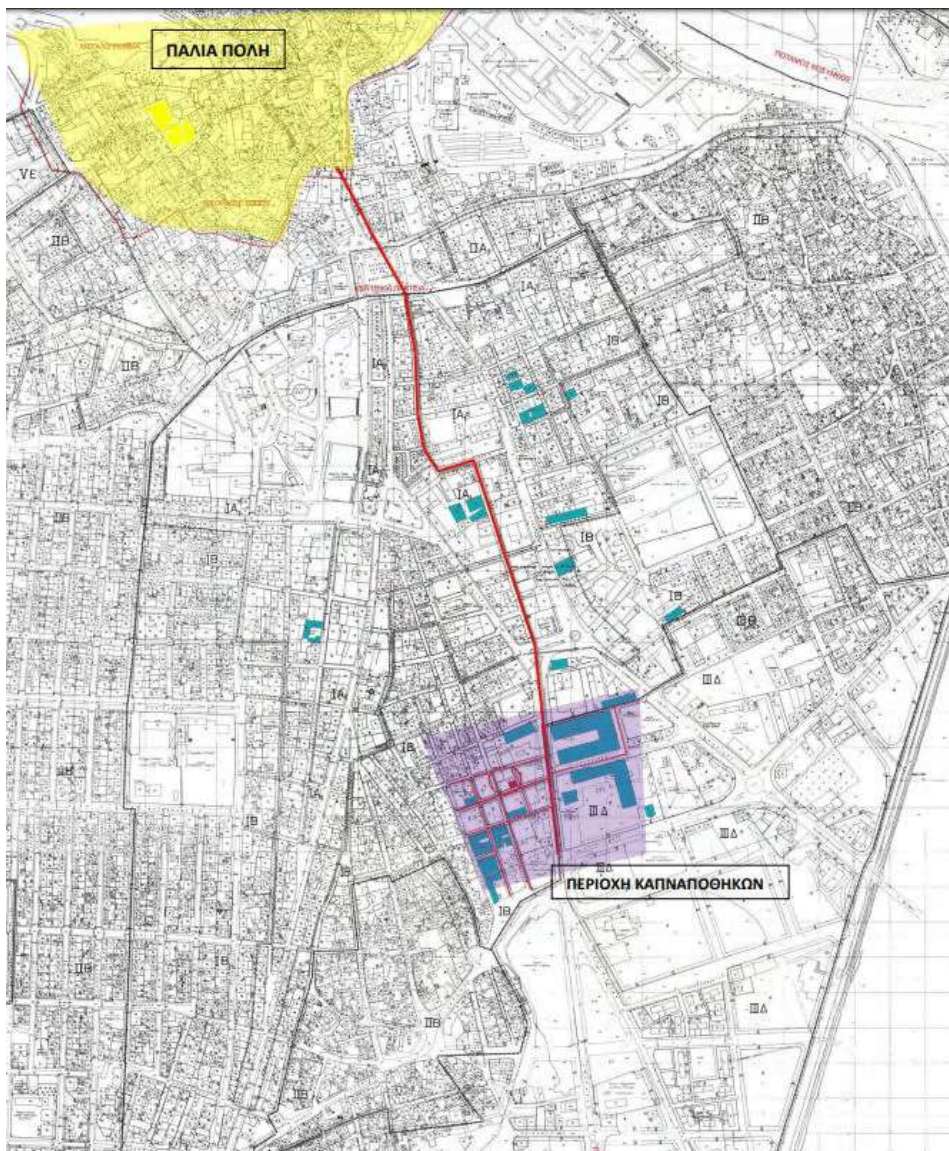

Εικόνα 1 Δορυφορική λήψη της περιοχής Καπναποθηκών. Με το κίτρινο χρώμα σημειώνονται τα χαρακτηρισμένα από το ΥΠΠΟΑ ως «Ιστορικά Διατηρητέα Μνημεία». Τα κόκκινα πλαίσια περιγράφουν τα δύο συγκροτήματα καπναποθηκών που ανήκουν στο ΥΠΠΟΑ. Το πράσινο πλαίσιο περιγράφει τον χαρακτηρισμένο Ι.Ν. των Αγίων Δώδεκα Αποστόλων

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Τα χαρακτηρισμένα από το ΥΠΠΟΑ ως «Ιστορικά Διατηρητέα Μνημεία»
- Τα υπό διαδικασία χαρακτηρισμού από το ΥΠΠΟΑ ως «Νεώτερα Μνημεία»
- Τα δύο συγκροτήματα καπναποθηκών, ιδιοκτησίας ΥΠΠΟΑ

Η περιοχή των Καπναποθηκών, έχει σπουδαία ιστορική αξία για την κατανόηση της πολεοδομικής και πολιτισμικής ανάπτυξης και εξέλιξης της Ξάνθης ως αστικού κέντρου. Η σημασία της ιστορικότητας της Παλιάς Πόλης μπορεί να γίνει κατανοητή σε όλο το εύρος της μόνο με την αντιπαραβολή της με την περιοχή των ιστορικών καπναποθηκών. Δυστυχώς, η έλλειψη προστασίας της δεύτερης ως συνόλου οδήγησε στην αλλοίωση και εν γένει υποβάθμισή της, καθώς μεγάλος αριθμός από τα βιομηχανικά αυτά κτίρια έχει χαθεί και αντικατασταθεί από πολυώροφες, σύγχρονες, μεσοαστικές οικοδομές, αμφιβόλου αισθητικής, οι οποίες δημιουργούν έναν ασφυκτικό κλοιό γύρω από τις εναπομείναντες καπναποθήκες με αποτέλεσμα το σύνολο αυτό να παρουσιάζει εικόνα κατακερματισμού. Παρά την ευκαιρία απόδοσης νέων χρήσεων, που παρουσίαζε διαχρονικά η καλή κατάσταση των κτιρίων, η έλλειψη αξιολόγησής τους και ανάδειξής τους ως σύνολο απέτρεψε την ένταξη και σύνδεσή τους με κεντρικούς και τοπικούς στρατηγικούς σχεδιασμούς¹.

Εικόνα 2 Χάρτης που δείχνει την σχέση της περιοχής Καπναποθηκών με τον προστατευόμενο ως σύνολο ιστορικό τόπο της Παλιάς Πόλης της Ξάνθης.

¹ Τραγανού - Δεληγιάννη, Ο. (2018). Πρόλογος στο «Οι Καπναποθήκες της Θεσσαλονίκης: Η αρχιτεκτονική κληρονομιά του καπνού στον 20ο αιώνα», από τους συγγραφείς Γκουβούση, Σ. Ταβλίκιο, Σ. (Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2010), 11.

B. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ – ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Η περιοχή των Καπναποθηκών, για την οποία, διά του παρόντος, προτείνεται ο προγραμματισμός σειράς έργων με στόχο την ανάδειξη της ιστορικής, πολεοδομικής και αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας αυτού του αυθεντικού τμήματος πόλης του προπερασμένου αιώνα, παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά:

(α) Διατηρείται ο αρχικός πολεοδομικός ιστός ο οποίος διαμορφώνεται και οργανώνεται ακολουθώντας τους κανόνες του νέου ευρωπαϊκού ρυθμού, δηλαδή με οριζόντιες και κάθετες ευρείες οδούς, εκτιμώντας πως ολόκληρη η περιοχή, σχεδιάστηκε από τους Οθωμανούς μετά το 1882, με τους όρους του αντίστοιχου πολεοδομικού κανονισμού. «*Η Ξάνθη και η Κομοτηνή οφείλουν την ανάπτυξή τους στη λειτουργία της σιδηροδρομικής γραμμής μεταξύ Θεσσαλονίκης και Δεδέαγατς, που συνδέει την Μακεδονία με την Κωνσταντινούπολη και λειτουργεί από το 1896. Μια εντυπωσιακή ανάπτυξη θα παρατηρηθεί στον αστικό τους χώρο...Το πιο εμφανές πολεοδομικό χαρακτηριστικό της είναι η επέκταση της πόλης προς το σιδηροδρομικό σταθμό και η εμφάνιση νέων κανονικών χαράξεων εκτός των παραδοσιακών πυρήνων*»².

Εικόνα 3 Χάρτης που δείχνει την σχέση της περιοχής Καπναποθηκών με τον προστατευόμενο ως σύνολο ιστορικό τόπο της Παλιάς Πόλης της Ξάνθης (Πηγή: Καραδήμου - Γερολύμπου, Α. «Μεταξύ Ανατολής και Δύσης», Θεσσαλονίκη 2004, σ.189)

(β) Εξακολουθούν και διατηρούνται σύνολα ιστορικών βιομηχανικών κτιρίων, συγκεντρωμένα, τα οποία σχηματίζουν επιμέρους ενότητες. Τέτοια εναπομείναντα σύνολα εντοπίζουμε μεταξύ των αξόνων 12 Αποστόλων, Αβδήρων και Έλλης, καθώς και τα καπνικά βιομηχανικά συγκροτήματα που περικλείονται από τις οδούς Καπνεργατών, Λευκίππου και την κεντρική οδό (Εθνική Οδό) Ξάνθης - Κομοτηνής.

(γ) Στην περιοχή αυτή, έχουν χαρακτηριστεί από το ΥΠΠΟΑ δεκατέσσερα (14) κτίρια ως «*Ιστορικά Διατηρητέα Μνημεία*» και είναι σε εξέλιξη ο χαρακτηρισμός του κτιρίου καπναποθήκης του Εθνικού Οργανισμού Καπνού ως «*νεωτέρου μνημείου*».

Ένα σύνολο σημαντικών ιστορικών - βιομηχανικών κτιρίων, εκ των χαρακτηρισμένων κτιριακών συγκροτημάτων καπναποθηκών, αποτελούν ιδιοκτησία του ΥΠΠΟΑ.

² Καραδήμου-Γερολύμπου, Α. «Μεταξύ Ανατολής και Δύσης», Θεσσαλονίκη 2004, σ. 186 και χάρτης σ. 189

Εικόνες 4-5 Ενδεικτική άποψη της περιοχής Καπναποθηκών Ξάνθης

Γ. ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΩΝ ΤΗΣ ΞΑΝΘΗΣ

«Η καταγραφή, η διατήρηση και η ανάδειξη αποτελούν τα μόνα εργαλεία ενάντια στη λήθη της εργασίας»³: Αναδεικνύοντας την περιοχή των καπναποθηκών της Ξάνθης, αναγνωρίζεται, διατηρείται και αναδεικνύεται η συμβολή της παραγωγικής διαδικασίας του καπνού στην εξέλιξη της πόλης της Ξάνθης και κατοχυρώνεται στο διηνεκές η ιστορική ταυτότητα της πόλης. Ταυτόχρονα, η αναβάθμιση της περιοχής και η ένταξη κατάλληλων χρήσεων, είναι δυνατόν να οδηγήσουν σε αναβάθμιση όλης της πόλης και στη δημιουργία ενός μοναδικού πολεοδομικού συνόλου, που συνδυαζόμενο με τη Παλιά Πόλη, προσφέρει μεγάλες δυνατότητες δημιουργίας ενός πολεοδομικού διπόλου, το οποίο θα αποτελεί πολιτιστικό και οικονομικό κεφάλαιο και θα αναδεικνύει με πληρότητα την ιστορία και την ταυτότητα της πόλης.

Στην κατεύθυνση των παραπάνω, προτείνεται η υλοποίηση δύο (2) ζωτικής σημασίας για την αναβάθμιση της περιοχής αλλά και του ευρύτερου χώρου, έργων:

- 1. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ ΚΤΙΡΙΩΝ [ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΗΣ – ΓΡΑΦΕΙΩΝ], ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΔΩΝ 12 ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ, ΑΒΔΗΡΩΝ & ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ ΣΤΗΝ ΞΑΝΘΗ & ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΣΕ «ΚΕΝΤΡΟ ΈΡΕΥΝΑΣ & ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ», ΓΡΑΦΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΥΝΜΤΕ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ**
- 2. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΥΟ ΔΙΩΡΟΦΩΝ ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΩΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΔΩΝ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ, ΕΛΛΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΔΟΥ ΑΒΔΗΡΩΝ ΣΤΗΝ ΞΑΝΘΗ & ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΣΕ «ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΞΑΝΘΗΣ», ΓΡΑΦΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΦΑ ΞΑΝΘΗΣ**

³ Τραγανού - Δεληγιάννη, Ο. (2018). Πρόλογος στο «Οι Καπναποθήκες της Θεσσαλονίκης: Η αρχιτεκτονική κληρονομιά του καπνού στον 20ο αιώνα», από τους συγγραφείς Γκουβούση, Σ. Ταβλίκι, Σ. (Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2010), σελ. 11.

Δ. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ – ΟΦΕΛΗ:

Η υλοποίηση του παραπάνω στοχευμένου έργου είναι επιβεβλημένη για τη διατήρηση και ανάδειξη αυτού του αξιόλογου ιστορικού δομημένου πυρήνα, καθώς εκτιμάται ότι θα επιφέρει τα εξής αποτελέσματα με πολλαπλά οφέλη:

- α - Την αρχή της διάσωσης των ιστορικών κτιρίων της περιοχής που είναι συνυφασμένα με την ιστορία της Ξάνθης, σε μια περιοχή με ένα από τα καλύτερα διατηρημένα αρχιτεκτονικά σύνολα στη χώρα με σημαντική ιστορική, πολιτιστική και αισθητική αξία.
- β - Την αναβίωση και αναζωογόνηση του έως σήμερα ερημωμένου αυτού τμήματος της πόλης της Ξάνθης, με την προσέλκυση και είσοδο των πολιτών στον πρώτο σημαντικό πυρήνα χρήσεων, αυτών που προτείνονται με το παρόν και αφορούν στην ίδρυση του **Διαχρονικού Μουσείου Ξάνθης** και του **Κέντρου Έρευνας & Τεκμηρίωσης της Βιομηχανικής Κληρονομιάς** της Περιφέρειας. Και τα δύο σχεδιάζονται φιλοδοξώντας να αποτελέσουν πυρήνες άντλησης πληροφοριών και προβολής και ανάδειξης στοιχείων, αφενός για την ιστορική εξέλιξη της περιοχής από την απώτατη προϊστορία μέχρι το πρόσφατο παρελθόν και, αφετέρου, για την ιστορία της τεχνολογίας και της προβιομηχανικής, πρωτο-βιομηχανικής και βιομηχανικής κληρονομιάς της ευρύτερης περιοχής της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης.
- γ - Τη συνεχή προσέλκυση κοινού σε μια πόλη που είναι γνωστή για το θετικό πολιτιστικό της φορτίο χάριν των μόνιμων εκθέσεων αλλά και μέσω τακτικής οργάνωσης περιοδικών εκθέσεων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πολιτιστικών εκδηλώσεων, προβολών και ψηφιακών δράσεων, από κοινού και ξεχωριστά από τις δύο Περιφερειακές Υπηρεσίες του ΥΠΠΟΑ (ΕΦΑ Ξάνθης και ΥΝΜΤΕΑΜΘ Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης), διαχειριστές των δύο συγκροτημάτων και των νέων χρήσεών τους.
- δ - Την προσέλκυση και ενθάρρυνση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας για την επισκευή και επανάχρηση των εγκαταλειμμένων από τους ιδιοκτήτες τους κτιρίων, που είναι χαρακτηρισμένα ως μνημεία⁴.
- ε - Τη δρομολόγηση πρωτοβουλιών για τη δημιουργία συνεργατικών σχημάτων και δικτύωση του **Διαχρονικού Μουσείου Ξάνθης** και του **Κέντρου Έρευνας & Τεκμηρίωσης της Βιομηχανικής Κληρονομιάς** με υφιστάμενους ή υπό ίδρυση φορείς Πολιτισμού, όπως το Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης, το Εκκλησιαστικό Μουσείο Ξάνθης, το Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης, το υπό ίδρυση Μουσείο Καπνού Ξάνθης, το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, κ.ά.
- στ - Τη δημιουργία κινήτρου για τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δήμο Ξάνθης και Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης), επίτευξης ή/και ολοκλήρωσης αντίστοιχου έργου στις καπναποθήκες ιδιοκτησίας τους, εντός της περιοχής, όπως:
 - Την εφαρμογή έργου αποκατάστασης και επανάχρησης στην εμβληματική Καπναποθήκη του άλλοτε Οθωμανικού Μονοπωλίου Καπνού, επί των οδών Καπνεργατών 9 & Αναξάρχου, ιδιοκτησίας Δήμου Ξάνθης.

⁴ Ο χώρος Σταθμού Υπεραστικών Λεωφορείων ΚΤΕΛ Ν. Ξάνθης, χωροθετείται στην περιοχή Καπναποθηκών και περικλείεται από τρία κτίρια καπναποθηκών, χαρακτηρισμένα από το ΥΠΠΟΑ ως «ιστορικά διατηρητέα μνημεία». Η ΥΝΜΤΕΑΜΘ έχει εκφράσει πρόταση προς τη διοίκηση του ΚΤΕΛ Ξάνθης Α.Ε., για τη μεταστέγαση του επιβατικού σταθμού, από το προκατασκευασμένο αμφιβόλου αισθητικής κτίριο όπου στεγάζεται, σε μία εκ των όμορων ιδιόκτητων καπναποθηκών. Έτσι θα αναδειχθεί ένα ακόμα κτίριο του βιομηχανικού ιστορικού αποθέματος της περιοχής με ένα δυναμικό χειρισμό, εντάσσοντάς το, με τη νέα προτεινόμενη χρήση, στη σύγχρονη κοινωνική ζωή, αλλά και στους στόχους του αναπτυξιακού σχεδιασμού της περιοχής.

- Την ολοκλήρωση της ίδρυσης του Μουσείου Καπνού από την Π.Ε. Ξάνθης, στην Καπναποθήκη ιδιοκτησίας της, επί της οδού Αβδήρων 52 (επικαιροποίηση μουσειογραφικής μελέτης, επίτευξη σύστασης φορέα διαχείρισης κ.ά.)
 - Την εφαρμογή έργου αποκατάστασης και επανάχρησης στο υπό διαδικασία χαρακτηρισμού κτίριο Καπναποθήκης του Εθνικού Οργανισμού Καπνού (Ε.Ο.Κ.), επί της οδού Αναξάρχου 4, στην Ξάνθη, ιδιοκτησίας Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που παραχωρήθηκε κατά χρήση στην Π.Ε. Ξάνθης.
- ζ - Τη δημιουργία συνέργειας μεταξύ ΥΝΜΤΕ Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης και της Δημοτικής Αρχής Ξάνθης, για τη «σημειολογική οριοθέτηση» της περιοχής, διά μέσω Δημοτικού έργου ήπιων παρεμβάσεων βελτίωσης του δημοσίου κοινόχρηστου χώρου, όπως χάραξη δικτύου ήπιων πεζοδρομήσεων wooperf, ηλεκτροφωτισμού, κ.ά.
- η – Παράλληλα ή σε συνέχεια του ανωτέρω, δημιουργείται η αφορμή/αναγκαιότητα για την προώθηση έργου για μια ολοκληρωμένη χωρική οργάνωση και αειφόρο ανάπτυξη της εν λόγω περιοχής, ιδιαίτερης πολιτιστικής αξίας, στη βάση της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και του περιβάλλοντος.

Το διά του παρόντος προτεινόμενο έργο, υποστηρίζεται, ενισχύεται και ολοκληρώνεται με μία σειρά από επιλεγμένες, στοχευμένες εργασίες / δράσεις της ΥΝΜΤΕ Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, οι οποίες έχουν ήδη δρομολογηθεί, είναι σε εξέλιξη και αναφέρονται παρακάτω:

- α - Προώθηση εισηγήσεων για το χαρακτηρισμό και άλλων μεμονωμένων αξιόλογων κτιρίων όπως του κτιρίου καπναποθήκης του Εθνικού Οργανισμού Καπνού (Ε.Ο.Κ.), του αρχιτέκτονα Λέανδρου Ζωΐδη. *[Έχει προωθηθεί από την ΥΝΜΤΕΑΜΘ σχετικό εισηγητικό τεύχος τεκμηρίωσης τον Αύγουστο του 2019. Αναμένεται η ολοκλήρωση του θέματος από τη ΔΠΑΝΣΜ].*
- β - Σύνταξη έκθεσης τεκμηρίωσης για την υποβολή πρότασης χαρακτηρισμού της περιοχής των Καπναποθηκών της Ξάνθης ως «ιστορικού τόπου», λόγω ιστορικής, αρχιτεκτονικής, πολεοδομικής, κοινωνικής & βιομηχανικής σημασίας, δυνάμει του ν.3028/2002, ώστε, μαζί με τους ισχύοντες χαρακτηρισμούς μεμονωμένων κτιρίων και συνόλων καπναποθηκών, να δημιουργηθεί ένα καθεστώς αυξημένης προστασίας της περιοχής, των κοινόχρηστων χώρων της και εν γένει του πολεοδομικού ιστού.
- γ - Σύνταξη και έκδοση δίγλωσσου οδηγού της βιομηχανικής κληρονομιάς Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης (περιοχή αρμοδιότητας της ΥΝΜΤΕΑΜ) έργο το οποίο βρίσκεται σε φάση υλοποίησης.
- δ - Προσπάθειες για τη δημιουργία Δικτύων Διαδρομών Βιομηχανικής Κληρονομιάς και ένταξής τους στο Πρόγραμμα Πολιτιστικών Διαδρομών του Συμβουλίου της Ευρώπης (ERIH), όπως «οι δρόμοι των μεταλλωρύχων», «οι δρόμοι του Καπνού» κ.α. Το δεύτερο αφορά στη σύνδεση τριών οικιστικών/χωρικών συνόλων στην περιοχή της Ξάνθης: (i) του **οικισμού της Γενισέας** και του ιστορικού του πυρήνα της, (ii) της **περιοχής Καπναποθηκών της Ξάνθης** και (iii) της χαρακτηρισμένης ως «ιστορικός τόπος» **Παλαιάς Πόλης της Ξάνθης**, με επέκταση στις Καπνουπόλεις της Καβάλας και Δράμας. *[Η πρόταση περιγράφεται αναλυτικά στο με αρ. πρωτ. ΥΠΠΑ/ΓΔΑΜΤΕ/ΥΝΜΤΕΑΜΘ/595063/62756/3318/01-11-2019 έγγραφο της ΥΝΜΤΕΑΜΘ προς γραφείο Γενικού Γραμματέα και ΓΔΑΜΤΕ].*

Ακολουθεί ανάλυση των προτάσεων και τρόπου υλοποίησης:

-
-
- 1. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ ΚΤΙΡΙΩΝ [ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΗΣ – ΓΡΑΦΕΙΩΝ], ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΔΩΝ 12 ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ, ΑΒΔΗΡΩΝ & ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ ΣΤΗΝ ΞΑΝΘΗ & ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΣΕ «ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ», ΓΡΑΦΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΥΝΜΤΕ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ**
-

1. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ ΚΤΙΡΙΩΝ [ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΗΣ – ΓΡΑΦΕΙΩΝ], ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΔΩΝ 12 ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ, ΑΒΔΗΡΩΝ & ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ ΣΤΗΝ ΞΑΝΘΗ & ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΣΕ «ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ», ΓΡΑΦΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΥΝΜΤΕ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ

1.1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Πρόκειται για ένα ιδιαίτερης αξίας επιβλητικό κτιριακό συγκρότημα, χαρακτηρισμένο από το ΥΠΠΟΑ ως «έργο τέχνης και ιστορικό διατηρητέο μνημείο» [με αρ. ΔΙΛΑΠ/Γ/1978/31733/16.07.1985 (556/Β/1985) Υπουργική Απόφαση], το οποίο κατασκευάστηκε μεταξύ του 1830 και 1912, ιδιοκτησίας καπνέμπορου Αγγέλου Κωνσταντίνου. Αποτελείται από δύο διακριτά κτίρια: το κτίριο καπναποθήκης (μονώροφο υπερυψωμένο για τη δημιουργία σοφίτας και ημιυπόγειο) με εντυπωσιακό εσωτερικό υπόστηλο χώρο, σε σχήμα κάτοψης Γ και ένα δώροφο κτίριο, ορθογωνικής κάτοψης, που στέγαζε τα γραφεία της καπνικής εταιρίας του καπνέμπορα Άγγελου Κωνσταντίνου. Παρά τη βιομηχανική του χρήση, η μορφολογία των όψεων παραπέμπει στην αρχιτεκτονική των μεγάλων αστικών κέντρων με στοιχεία κλασικιστικής οργάνωσης, με ιδιαίτερο ενδιαφέρον να παρουσιάζει η βαθμιδωτή διαμόρφωση του τριγωνικού αετώματος.

Εικόνα 6 Άποψη (ανατολικά) του κτιρίου καπναποθήκης και κτιρίου γραφείων, επί των οδών 12 Αποστόλων, Αβδήρων & Ανδρούτσου

1.2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΟΥ ΑΚΙΝΗΤΟΥ

Το έτος **1989**, ξεκίνησε από το ΥΠΠΟΑ διαδικασία απαλλοτρίωσης του συγκροτήματος, η οποία ολοκληρώθηκε το **1993**, με σκοπό την κάλυψη μουσειακών και εκθεσιακών αναγκών για την προβολή της Θράκης από την Αρχαία έως τη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή εποχή.

Εικόνες 7-8 Άποψη του συγκροτήματος στις αρχές του 1990 (πηγή: Αρχείο ΕΦΑ Ξάνθης)

Μετά την ολοκλήρωση της απαλλοτρίωσης, ακολούθησαν σημαντικές προσπάθειες στην κατεύθυνση ίδρυσης ενός μουσειακού εκθεσιακού χώρου, οι οποίες όμως δεν τελεσφόρησαν ελλείψει κονδυλίων. Αυτό είχε ως συνέπεια, τα δύο κτίρια, συν τω χρόνω, να υποστούν σημαντικές βλάβες, όπως κατάρρευση τμήματος της δίρριχτης ξύλινης στέγης της Καπιναποθήκης, με συνέπεια την εισχώρηση ομβρίων υδάτων και καταστροφή των εσωτερικών ξύλινων στοιχείων (πατωμάτων, υποστυλωμάτων, δοκών κ.ά.).

Εικόνες 9-10 Άποψη (εσωτερικά) του κτιρίου γραφείων. Διακρίνονται οι οροφολογίες (πηγή: Αρχείο ΥΝΜΤΕΑΜΘ)

Το έτος **1999** διενεργείται επιτόπια αυτοψία από κλιμάκιο μηχανικών της 4ης Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων του ΥΠΠΟΑ και συντάσσεται έκθεση σχετικά με την κατάσταση των κτιρίων του συγκροτήματος η οποία διαβιβάστηκε στη ΔΙΛΑΠ (υπ' αρ. πρωτ. 1385/28-09-1999 έγγραφο της 4ης ΕΝΜ).

Το Νοέμβριο του έτους **2000**, η 4η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων του ΥΠΠΟΑ - στο πλαίσιο του εγκεκριμένου προγράμματος δράσης έτους 2000 - εκτελεί σωστικές επεμβάσεις στο τμήμα της στέγης

που κατέρρευσε στην καπναποθήκη αλλά και στο σύνολο της στέγης με την εφαρμογή προσωρινής επικάλυψης με λαμαρίνες.

Τον Απρίλιο του **2001**, εκδηλώνεται πυρκαγιά από εμπρησμό στο κτίριο των Γραφείων. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να καταστραφεί ολοσχερώς η στέγη και το εσωτερικό του κτιρίου, όπου σώζονταν μοναδικά στοιχεία εσωτερικού διακόσμου όπως οροφोगραφίες και τοιχογραφίες, ξυλόγλυπτες θύρες, τζαμωτά κ.α.

Εικόνες 11-12 Άποψη (εσωτερικά) του κτιρίου γραφείων, μετά την πυρκαγιά που εκδηλώθηκε στο συγκρότημα το 2001 (πηγή: Αρχείο ΥΝΜΤΕΑΜΘ)

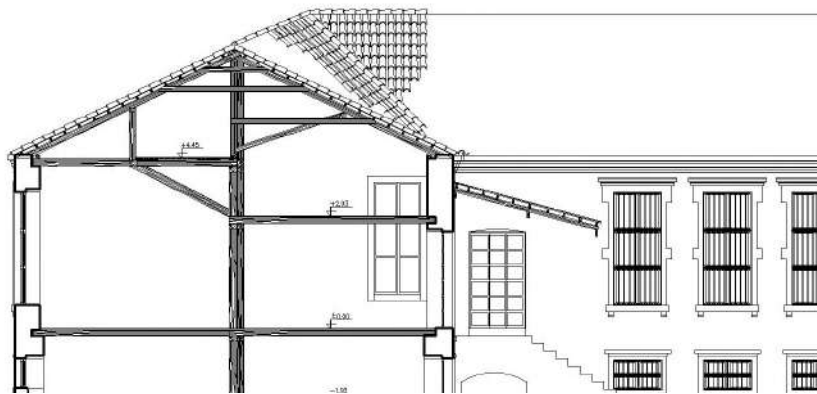
Το έτος **2005**, το συγκρότημα παραχωρείται κατά χρήση και επ' αόριστον, από το ΥΠΠΟΑ προς το Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης, σύμφωνα με την με αρ. πρωτ. ΥΠΠΟ/ΑΠΠΑΛ/Φ13/24910/271/29.03.2005 Απόφαση Υφυπουργού Πολιτισμού. Το Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης προχώρησε στην εκπόνηση μελετών αποκατάστασης και επανάχρησης του συγκροτήματος, ώστε να στεγαστούν χρήσεις εργαστηρίων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων, θέατρο, αίθουσα προβολής κ.ά. Τόσο οι μελέτες στο στάδιο της προμελέτης, όσο και αυτές στο στάδιο των οριστικών μελετών, έχουν εγκριθεί από το Υπουργείο Πολιτισμού (Αποφάσεις Υπουργού Πολιτισμού με αρ. ΥΠΠΟ/ΔΑΝΣΜ/89079/2255/18-12-2006 και ΥΠΠΟ/ΔΑΝΣΜ/67535/1837/11-10-2007 αντίστοιχα). Ωστόσο η προσπάθεια ένταξης του έργου σε Ευρωπαϊκό χρηματοδοτικό Πρόγραμμα (ΕΣΠΑ), απέβη άκαρπη.

Το έτος **2019**, υποβάλλεται προς το ΥΠΠΟΑ, έγγραφο αίτημα από τον Πρόεδρο του ΔΣ του Ιδρύματος Θρακικής Τέχνης & Παράδοσης, ανάκλησης της ανωτέρω Απόφασης έγκρισης παραχώρησης και άμεσης επιστροφής του συγκροτήματος στο ΥΠΠΟΑ για τους λόγους που αναφέρονται στο ίδιο έγγραφο. Στο θέμα παρενέβη η ΥΝΜΤΕ Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης με έγγραφη έκφραση σύμφωνης γνώμης για την αποδοχή του αιτήματος ανάκλησης της παραχώρησης, επιστροφής του συγκροτήματος στο Υπουργείο Πολιτισμού και διάθεσης του ακινήτου στην ΥΝΜΤΕΑΜΘ, για τους λόγους που αναφέρονται στο αυτό έγγραφο αλλά και στο παρόν.

Το ίδιο έτος, με την με αρ. ΥΠΠΟΑ/ ΓΔΟΥ/ ΔΠΥΑΤΠ/ ΤΑΑΑΑΑ/ Φ.13/ 586060/ 36231/ 4554/1209/30-10-2019 (ΑΔΑ:ΨΤΖΒ4653Π4-ΠΒΨ) Απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού, **ανακαλείται η παραχώρηση χρήσης του εν λόγω συγκροτήματος.**

Εικόνα. 13 Σχέδιο όψης (ανατολικής) του κτιρίου καπναποθήκης και κτιρίου γραφείων (πηγή: Αρχείο ΥΝΜΤΕΑΜΘ)

Εικόνα. 14 Σχέδιο τομής του κτιρίου καπναποθήκης(πηγή: Αρχείο ΥΝΜΤΕΑΜΘ)

1.3. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

- **Κτίριο της καπναποθήκης:** εξακολουθεί και απουσιάζει το ανατολικό τμήμα της ξύλινης στέγης και η επιστέγαση (κεραμίδια) του δυτικού. Παραμένει στο σύνολο της στέγης η προσωρινή προστατευτική επιστέγαση με επικάλυψη από κυματοειδή λαμαρίνα. Σημειώνεται ότι οι όψεις του κτιρίου παρουσιάζουν τοπικά αποκολλήσεις – φθορές επιχρισμάτων και φθορές στα διακοσμητικά στοιχεία τους. Τα ανοίγματα είναι σε αρκετές περιπτώσεις φραγμένα εσωτερικά με τούβλα ή με μεταλλικά σκούρα, πλήρως οξειδωμένα, όπως και τα προστατευτικά κιγκλιδώματα. Εσωτερικά του κτιρίου, διαπιστώνεται κάμψη σε κάθετο υποστυλωμα, στο μέσο της βόρειας πλευράς της καπναποθήκης, των οριζόντιων δοκών περιμετρικά του συγκεκριμένου υποστυλώματος, καθώς και βυθίσεις των περιμετρικών δαπέδων. Τμηματικά, έχει αποκολληθεί το σανίδωμα των ξύλινων δαπέδων (στο ανατολικό τμήμα κτιρίου).

- **Κτίριο κατοικίας:** διασώζεται κατά κύριο λόγο η περιμετρική φέρουσα τοιχοποιία. Το κτίριο έχει προστατευτική επιστέγαση (νέα ζευκτά, προσωρινό πέτωμα και κυματοειδή λαμαρίνα). Στο εσωτερικό του σώζονται λίγα τμήματα μη φέρουσας τοιχοποιίας ως το ύψος του ορόφου, και κανένα δάπεδο. Στο εσωτερικό του κτιρίου έχουν τοποθετηθεί μεταλλικά ικριώματα στήριξης των ζευκτών της στέγης, δεδομένου ότι απουσιάζει ο εσωτερικός φέρων οργανισμός. Τα επιχρίσματα περιμετρικά του κτιρίου παρουσιάζουν έντονες φθορές και αποκολλήσεις. Τα ξύλινα κουφώματα (παράθυρα και πόρτες) περιμετρικά του κτιρίου παρουσιάζουν έντονες φθορές λόγω της πυρκαγιάς. Τα παραθυρόφυλλα επίσης είτε είναι σπασμένα είτε απουσιάζουν ολοκληρωτικά. Το κιγκλίδωμα του εξώστη είναι πλήρως οξειδωμένο. Το διάτρητο διακοσμητικό στηθαίο περιμετρικά της στέγης απουσιάζει τμηματικά (από το μισό τμήμα της ανατολικής-κύριας όψης).

1.4. ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΑΜΕΣΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ (εντός τρέχοντος έτους 2020):

- **Ζητείται η παραχώρηση κατά χρήση του συγκροτήματος, στην ΥΝΜΤΕ Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, με έκδοση Υπουργικής Απόφασης.**

- Υλοποίηση από την ΥΝΜΤΕ Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης ήπιων σωστικών εργασιών (πρόσθετης αναγκαίας τοπικής υποσύλωσης, φραγής ανοιγμάτων, τοπικές επισκευές στέγης και έδρασής της, κλπ.) για την ανακοπή της εξέλιξης και επιδείνωσης της παθολογίας. Η δαπάνη έχει προβλεφθεί και ενταχθεί στο εγκεκριμένο πρόγραμμα δράσης έτους 2020. Η ΥΝΜΤΕΑΜΘ έχει αιτηθεί την ένταξη του ποσού των **20.000,00€** σε κωδικό του Τακτικού Προϋπολογισμού, σε απάντηση του με αρ. πρωτ. **ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΜΤΕ/ΔΜΕΕΜΠΚ/45156/5455/486/29-01-2020** σχετικού εγγράφου της Διεύθυνσης Μελετών & Εκτέλεσης Έργων Μουσείων & Πολιτιστικών Κτιρίων.

Τελούμε εν αναμονή της έγκρισης ένταξης του ανωτέρω ποσού των 20.000,00€ στον κωδικό ΑΛΕ 2420301001: «Αμοιβές και έξοδα συντήρησης, επισκευής κτιρίων και έργων υποδομών» του Τακτικού Προϋπολογισμού.

1.5. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΡΓΟΥ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ – ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ:

A. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ:

Προτείνεται η ίδρυση και λειτουργία του ως **«ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ»**, ενός πολυδύναμου φορέα, που θα δρα και θα λειτουργεί από το ΥΠΠΟΑ και την ΥΝΜΤΕ Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, ως κέντρο διαχείρισης και συντονισμού για τη διάσωση και τεκμηρίωση του υλικού, τεχνικού και βιομηχανικού πολιτισμού σε όλη την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη.

Το βιομηχανικό παρελθόν αποτελεί μέρος της ιστορικής ταυτότητας κάθε τόπου και κομμάτι της πολιτιστικής του κληρονομιάς και τα βιομηχανικά μνημεία, ως η «νεώτερη» κατηγορία μνημείων, εντάσσονται στον μακρύ κατάλογο της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ελλάδα. Τα ιστορικά δημιουργήματα (εργοστάσια, μηχανές, εργαλεία, εγκαταστάσεις, δίκτυα, υποδομές) σημερινά κατάλοιπα της βιομηχανίας, πυκνά στις πόλεις και διάσπαρτα στην ύπαιθρο, μαρτυρούν μια εποχή που για τον ελληνικό χώρο άρχισε στα μέσα του 19ου αιώνα και ολοκλήρωσε έναν μεγάλο κύκλο με την αποβιομηχάνιση του τέλους του 20ου αιώνα.

Αυτός ο μνημειακός πλούτος αποκαλύφθηκε και συνεχίζει να αποκαλύπτεται, ερευνήθηκε και συνεχίζει να ερευνάται. Τμήματα αυτού του πλούτου σώζονται, ενώ άλλα χάθηκαν. Οι έρευνες και οι δράσεις πρωτοπόρων μελετητών από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, διεύρυναν τις γνώσεις μας για τη νεότερη ιστορία του υλικού πολιτισμού στον τόπο μας και καθιέρωσαν τα ελληνικά βιομηχανικά και τεχνικά μνημεία ως πολιτιστικά αγαθά τα οποία χρήζουν προστασίας.

Πυρήνας «εκκόλαψης» των πρώτων προσπαθειών για τη συστηματική καταγραφή και μελέτη του βιομηχανικού φαινομένου και την προστασία της τεχνικής και βιομηχανικής κληρονομιάς στην Ελλάδα κατά τη δεκαετία του 1980 υπήρξε μεταξύ άλλων⁵ το Υπουργείο Πολιτισμού το οποίο εκκινεί εργασίες καταγραφής, αξιολόγησης και κήρυξης προβιομηχανικών και βιομηχανικών κτιρίων ως «ιστορικών διατηρητέων μνημείων» με την **Ομάδα Βιομηχανικής Αρχαιολογίας** που δημιουργήθηκε στη **Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού** το 1989.

Βασικό έργο του προτεινόμενου «Κέντρου Έρευνας & Τεκμηρίωσης της Βιομηχανικής Κληρονομιάς Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης» (που θα είναι και το μοναδικό στο είδος του στην Ελλάδα) θα είναι:

- i. Η δημιουργία και λειτουργία **ιστορικού αρχείου βιομηχανικής κληρονομιάς**, η σύνταξη συστηματικών καταλόγων των ιστορικών τόπων βιομηχανικής παραγωγής, μεμονωμένων βιομηχανικών μνημείων, μέσων μεταφοράς και δημοσίων έργων με βάση τα διεθνή πρότυπα.
- ii. Η συγκέντρωση, διαχείριση (καταγραφή, ταξινόμηση, μηχανογράφηση, αξιοποίηση) ιδιωτικών αρχείων (φυσικών προσώπων, οικογενειών, επιχειρήσεων κ.α.) κάθε είδους και μορφής, καθώς και των ενεργών και ανενεργών αρχείων άλλων Νομικών Προσώπων, Δήμων, Περιφέρειας ΑΜΘ και άλλων Περιφερειών που αφορούν στο πολιτιστικό απόθεμα υλικής (κινητής και ακίνητης) και άυλης Βιομηχανικής Κληρονομιάς.
- iii. Η διενέργεια **ερευνητικού έργου** που σχετίζεται με τη Βιομηχανική Κληρονομιά.
- iv. Οι **δημοσιεύσεις και εκδόσεις** πρωτότυπου υλικού.
- v. Διοργάνωση **περιοδικών εκθέσεων**.
- vi. Διοργάνωση **εκπαιδευτικών προγραμμάτων, συνεδρίων και σεμιναρίων**.
- vii. Η συνεργασία με ελληνικούς και διεθνείς φορείς με συναφή θέματα (TICCIH, κ.α.) αλλά και με τα Γενικά Αρχεία του Κράτους, άλλα ερευνητικά κέντρα, κέντρα τεκμηρίωσης και μουσεία (Ερευνητικό Κέντρο Αθηνά, Κέντρο Τεχνικού Πολιτισμού – Βιομηχανικό Μουσείο Ερμούπολης, Κέντρο Διάδοσης Επιστημών και Μουσείο Τεχνολογίας ΝΟΗΣΗΣ, Τεχνολογικό Πάρκο Λαυρίου).
- viii. Οργάνωση, διαχείριση και εφαρμογή συστημάτων πληροφορικής υποστήριξης του έργου του.

Το **Κέντρο** αυτό, το οποίο ως έργο ενσωματώνεται στον ολοκληρωμένο σχεδιασμό ανάδειξης και ενοποίησης του Αστικού Χώρου της περιοχής Καπναποθηκών της Ξάνθης, μαζί με μια σειρά άλλων συμπληρωματικών και συμβατών έργων με αυτό, θα περιλαμβάνει:

• **Εκθεσιακούς χώρους** (μόνιμης και περιοδικών εκθέσεων) με εκθέματα από όλα τα ιστορικά βιομηχανικά συγκροτήματα της Περιφέρειας, παλιά μηχανήματα, εξαρτήματα μηχανών, εργαλείων κλπ καθώς και φωτογραφικό υλικό με τα κτίρια, το ανθρώπινο δυναμικό και όποιο άλλο στοιχείο από τη μεγάλη βιομηχανική παράδοση της περιοχής έχει διασωθεί. Οι εκθέσεις θα συνοδεύονται από κατάλληλα κείμενα, διαγράμματα και αναπαραστάσεις, ώστε το σύνολο να έχει έντονο εκπαιδευτικό

⁵ Σημαντικό έργο στην έρευνα και καταγραφή του υλικού και άυλου αποθέματος της βιομηχανικής κληρονομιάς στην Ελλάδα, από τις 10αετίες του 1980 και 1990 και μετά, επιτέλεσαν το Κοινωνικό Ίδρυμα της ΕΤΒΑ (μετέπειτα Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς), το Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, το Ελληνικό Τμήμα του TICCIH (Διεθνής Επιτροπή για τη Διατήρηση της Βιομηχανικής Κληρονομιάς) και το ΕΜΠ.

χαρακτήρα. Η μόνιμη θεματική έκθεση του ΥΠΠΟΑ, σχετική με τη βιομηχανική κληρονομιά της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (περιοχή αρμοδιότητας της ΥΝΜΤΕΑΜΘ), ήδη οργανώνεται από την Υπηρεσία μας, η οποία δύναται να εμπλουτιστεί και με το εκθεσιακό υλικό, που έχει οργανώσει το Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Επιτροπής για τη Διατήρηση της Βιομηχανικής Κληρονομιάς (ΤΙCΣΙΗ), σε συνεργασία με το Ελληνικό Τμήμα του ICOMOS και το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο⁶.

Εικόνες 15-16-17 Δείγμα του εκθεσιακού υλικού που έχει οργανώσει το Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Επιτροπής για τη Διατήρηση της Βιομηχανικής Κληρονομιάς (ΤΙCΣΙΗ), σε συνεργασία με το Ελληνικό Τμήμα του ICOMOS και το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Εικόνες 18-19 Η έκθεση σε ανάπτυξη σε χώρο Καπναποθήκης κατά την εκδήλωση που οργάνωσε η ΥΝΜΤΕΑΜΘ με αφορμή το Ευρωπαϊκό έτος πολιτιστικής κληρονομιάς 2018, σε συνεργασία με το ΤΙCΣΙΗ/Ελληνικό Τμήμα και την ΕΛΛΕΤ/Παράρτημα Θεσσαλονίκης, στην πόλη της Ξάνθης (Δεκέμβριο 2018 έως Ιανουάριο 2019)

⁶ Το εν λόγω υλικό παρουσιάστηκε στην πόλη της Ξάνθης τον Δεκέμβριο του 2018, στο πλαίσιο των εκδηλώσεων (έκθεση και διημερίδα) που οργάνωσε η ΥΝΜΤΕΑΜΘ με αφορμή το Ευρωπαϊκό έτος πολιτιστικής κληρονομιάς 2018, σε συνεργασία με το ΤΙCΣΙΗ/Ελληνικό Τμήμα και την ΕΛΛΕΤ/Παράρτημα Θεσσαλονίκης]. Φέρει τον τίτλο «Βιομηχανική Κληρονομιά στην Ελλάδα, 1980-2015. Διάσωση - Έρευνα - Εκπαίδευση» και αποτελεί μία αναδρομή στη δυναμική πορεία ανακάλυψης, τεκμηρίωσης, διάσωσης, επανάχρησης και αναβίωσης των νεότερων καταλοίπων του τεχνικού μας πολιτισμού.

- **Αίθουσα προβολών**, για την οπτικοακουστική παρουσίαση της βιομηχανικής κληρονομιάς, αλλά και άλλων εκδηλώσεων (διαλέξεις, συνέδρια κλπ).
- **Βιβλιοθήκη** με εξειδικευμένο περιεχόμενο σχετικό με την θεματική του Κέντρου, όπου θα συγκεντρωθούν και θα φυλαχτούν τυχόν υπάρχοντα αρχεία των βιομηχανιών, αλλά και αρχεία προφορικών μαρτυριών εργαζομένων κλπ.
- **Εγκατάσταση λειτουργιών των τμημάτων της ΥΝΜΤΕ Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης**⁷.

Ήδη συναντώνται αντίστοιχες πρωτοβουλίες ίδρυσης πρότυπων κέντρων για τη διαχείριση της βιομηχανικής κληρονομιάς κυρίως από Δήμους. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί το **Κέντρο Τεκμηρίωσης Πολιτισμού στην Ερμούπολη** της Σύρου (Κε.Τε.Πο.), το οποίο ιδρύθηκε το έτος 2002 από τον Δήμο Ερμούπολης και το Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών (Ε.Ι.Ε.). Απαρτίζεται από τρία τμήματα, το Βιομηχανικό Μουσείο, τη Μονάδα Έρευνας και Τεκμηρίωσης και τη Μονάδα Εργαστηρίων και ασχολείται με τη μελέτη και έρευνα της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας στη νησιώτικη Ελλάδα.

Ένα άλλο είναι το **Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας και Τεκμηρίωσης Βόλου**, το οποίο ιδρύθηκε το 1991, με βασικό αρχικό στόχο τη συγκέντρωση και διαχείριση των τεκμηρίων κάθε είδους και τύπου (αρχεία, βιβλία, άρθρα, σχέδια, φωτογραφίες, αντικείμενα κ.α.) που αφορούν την ιστορία της πόλης και της περιοχής. Η ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του, έφερε το Κέντρο σε επαφή με Πανεπιστήμια, ερευνητικά ιδρύματα και σχετικούς με το αντικείμενό του φορείς της Ελλάδας και του εξωτερικού με αποτέλεσμα να υλοποιούνται συνεργασίες σε ευρωπαϊκά και ερευνητικά προγράμματα, σε εκδηλώσεις και εκδόσεις. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, από το 2000 και μετά, τη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων του, στην κατεύθυνση της αξιοποίησης του υλικού καθιστώντας το ικανό να ανταγωνιστεί αντίστοιχους στο ίδιο αντικείμενο φορείς⁸.

Πρόταση ως προς την Οργάνωση Λειτουργίας του Κέντρου

Η ιστορία του τεχνικού και βιομηχανικού πολιτισμού, στην περιοχή Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, ξεκινά από τις προβιομηχανικές μορφές μύλων και τα εξελικτικά συγγενή παραδοσιακά ενεργειακά συστήματα, κατά τη περίοδο του 19ου αι., ακολούθως περιστρέφεται γύρω από τα καπνά, τη σηροτροφία και τις μεταλλευτικές εγκαταστάσεις μεγάλης κλίμακας και εξελίσσεται και αναπτύσσεται ραγδαία χάρη στην κατασκευή της σημαντικότερης για την εποχή συγκοινωνιακής υποδομής, της σιδηροδρομικής γραμμής που συνέδεε και συνδέει την Κωνσταντινούπολη, με την Θεσσαλονίκη και την υπόλοιπη Ευρώπη. Αντιστοίχως, η λειτουργία του Κέντρου (στην έρευνα/μελέτη, καταγραφή, αρχειοθέτηση, δημοσίευση, έκθεση/παρουσίαση κτλ), θα οργανωθεί γύρω από τον παραπάνω κορμό ενοτήτων, ο οποίος είναι σε συνάρτηση με τα επισήμως χαρακτηρισμένα ως διατηρητέα από το Υπουργείο Πολιτισμού βιομηχανικά κτίρια και εγκαταστάσεις του 19ου και αρχές του 20ου αι., τους αναμφισβήτητους μάρτυρες μιας σπουδαίας εποχής που γνώρισε η περιοχή.

Συγκεκριμένα:

⁷ Σημειώνεται ότι η ΥΝΜΤΕΑΜΘ σήμερα, στεγάζεται σε εκμισθωμένο χώρο, σε συμβατικό κτίριο γραφείων, στο κέντρο της Ξάνθης, ο οποίος με κανένα τρόπο και σε κανένα βαθμό δεν ανταποκρίνεται στον χαρακτήρα και τον ρόλο της Υπηρεσίας. Στον χώρο αυτό δεν μπορούν να αναπτυχθούν δραστηριότητες όπως αυτές ενός σύγχρονου αρχείου, βιβλιοθήκης, χώρου εξυπηρέτησης πολιτών κ.α., ενώ δαπανάται το ποσό των 600€ μηνιαίως ως ενοίκιο.

- Υδρόμυλοι (Προβιομηχανικές μηχανές) Ατμοκίνητοι μύλοι, Μύλοι με διατάξεις diesel

Εικόνες 20-21-22 ΕΠΑΝΩ: Αριστερά: υδρόμυλος στο Σιδηροχώρι Έβρου ή ο μύλος του Πεχλιβάν Χασάν. - Κέντρο: Ο αρχικά ατμοκίνητος μύλος Γκαργκάνα στο Σουφλί Έβρου. Δεξιά: Το υδροκίνητο ελαιοτριβείο στο Λάκκωμα Σαμοθράκης
Εικόνες 23-24 ΚΑΤΩ: Αριστερά: υδρόμυλος στο Διδυμότειχο Έβρου - Δεξιά: - ο υδρόμυλος Ζώνκε στη πόλη της Δράμας

Χαρακτηρισμένους από το ΥΠΠΟΑ μύλους συναντάμε σε όλη την Περιφέρεια **έξι (6)** στον αριθμό [ένας (1) μύλος στην ΠΕ Έβρου, ένας (1) αλευρόμυλος στην ΠΕ Ροδόπης, ένας (1) νερόμυλος στην ΠΕ Ξάνθης και τρεις (3) υδρόμυλοι στην πόλη της Δράμας]. Ωστόσο, υπάρχουν ήδη καταγεγραμμένες, μη χαρακτηρισμένες πλείστες όσες μυλικές διατάξεις, στην ΠΕ Έβρου, στο νησί της Σαμοθράκης, αλλά και στην υπόλοιπη Περιφέρεια, που χρήζουν ιδιαίτερης και συστηματικής ενασχόλησης.

- Καπναποθήκες:

Εικόνες 25-26 Αριστερά: Η Καπναποθήκη Οθωμανικού Μονοπωλίου «Régie», στην Ξάνθη / Δεξιά: Καπναποθήκες της ΣΕΚΕ, στην Καβάλα

*Εικόνες 27-28 ΕΠΑΝΩ: Αριστερά: Το συγκρότημα (οικία και καπναποθήκη) Αναστασιάδη, στη Δράμα / Δεξιά: Το καπνομάγαζο στην Αλεξανδρούπολη, μετά από εφαρμογή έργου αποκατάστασης και επανάχρησης, με νέα χρήση Δημοτικής Βιβλιοθήκης
Εικόνες 29-30 ΚΑΤΩ: Αριστερά: Το κτίριο του Εθνικού Οργανισμού Καπνού (Ε.Ο.Κ.), στην Ξάνθη, αρχιτεκτονικής Λ. Ζωΐδη / Δεξιά: Μηχανικές διατάξεις επεξεργασίας καπνού στο κτίριο του Εθνικού Οργανισμού Καπνού (Ε.Ο.Κ.), στην Καβάλα, Βρίσκονται σε διαδικασία χαρακτηρισμού*

Τα χαρακτηρισμένα από το ΥΠΠΟΑ κτίρια καπναποθηκών ή συγκροτήματα είναι στο σύνολο **εβδομήντα εννέα (79)** σε όλη της Περιφέρειας [μία (1) στην ΠΕ Έβρου, δύο (2) στην ΠΕ Ροδόπης, τριάντα τρεις (33) στην ΠΕ Ξάνθης, τριάντα έξι (36) στην ΠΕ Καβάλας και επτά (7) στην ΠΕ Δράμας]

- Κλωστοϋφαντουργεία - Μεταξουργεία / Κουκουλόσπιτα:

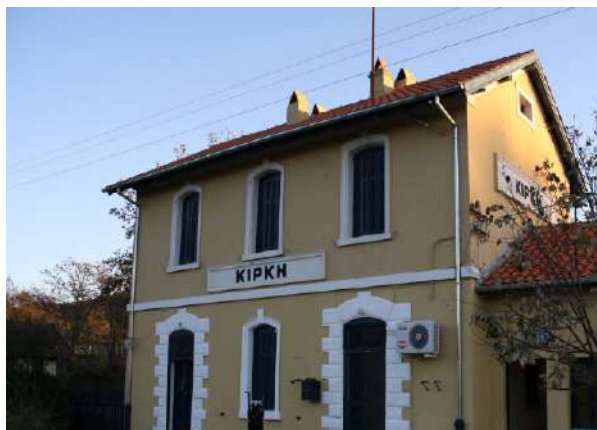
Εικόνες 31-32. Αριστερά: Κουκουλόσπιτο Καλέση, Σουφλί– Δεξιά: Κουκουλόσπιτο Μπογιατζή-Δαδιώτη, Σουφλί

Εικόνες 33-34-35-36 Απόψεις του διατηρητέου βιομηχανικού συγκροτήματος κλωστοϋφαντουργίας «Τζίβρε», στο Σουφλί. Αριστερά: το Αναπνηστήριο. Δεξιά: το Ξηραντήριο και Αποθήκη

Στην ΠΕ Έβρου σημειώνονται **έξι (6)** στον αριθμό, χαρακτηρισμένα από το ΥΠΠΟΑ ως «έργα τέχνης» και «ιστορικά Διατηρητέα Μνημεία» κουκουλόσπιτα, κτίρια μεταξουργείων, αλλά και το εμβληματικό συγκρότημα κλωστοϋφαντουργίας «Τζίβρε».

- Σιδηροδρομικοί Σταθμοί

Εικόνες 37-38 Αριστερά: ο χαρακτηρισμένος ως «μνημείο» σιδηροδρομικός Σταθμός Κίρκης, στην ΠΕ Έβρου / Δεξιά: ο χαρακτηρισμένος ως «μνημείο» σιδηροδρομικός Σταθμός Παρανεστίου, στην ΠΕ Δράμας

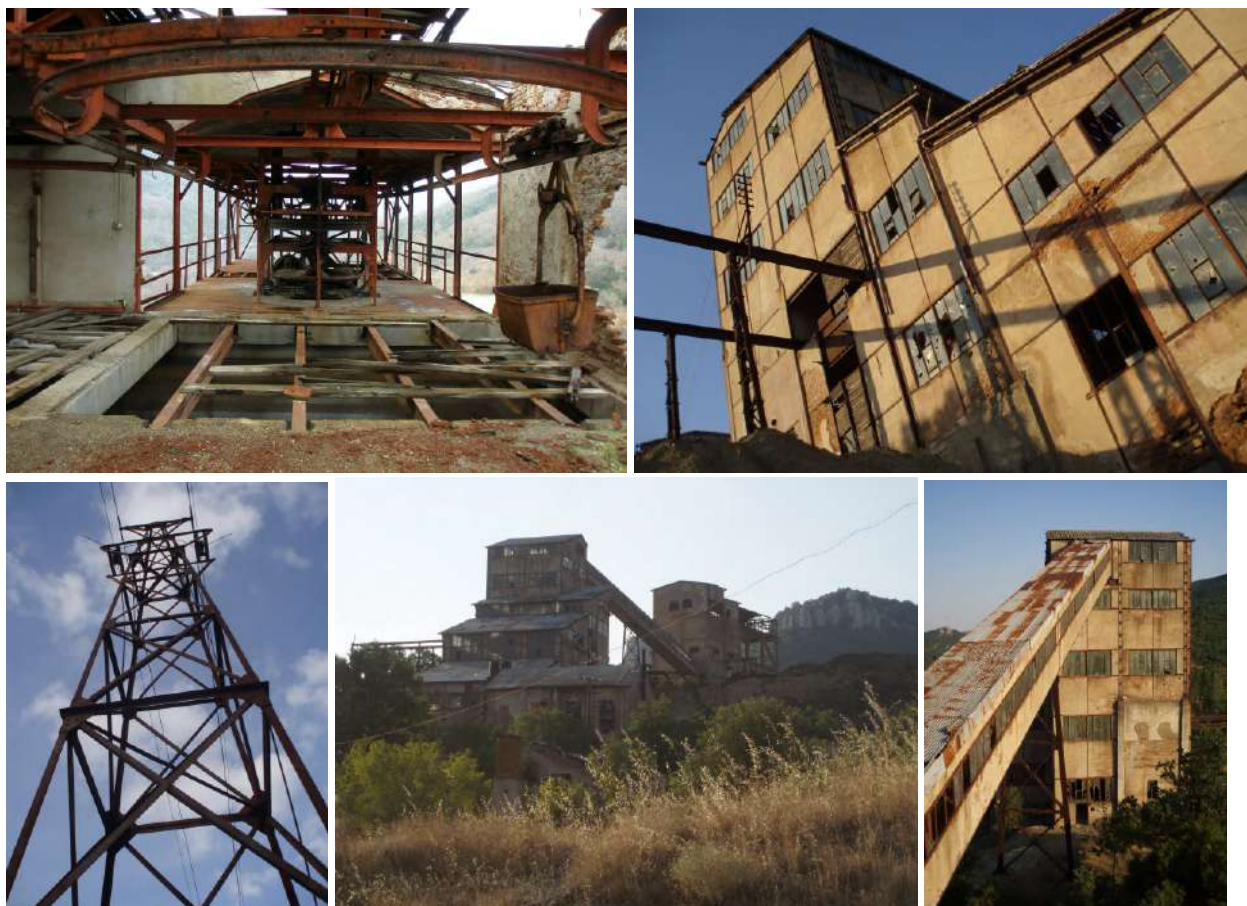
Εικόνες 39-40 Αριστερά: ο Σιδηροδρομικός Σταθμός Δράμας - Δεξιά: ο Γαλλικός Σιδηροδρομικός Σταθμός Αλεξανδρούπολης

Οι χαρακτηρισμένοι από το ΥΠΠΟΑ σιδηροδρομικοί σταθμοί με τα συνοδευτικά κτίρια τους, ανέρχονται τους εννέα (9). Είναι αυτοί του Πολυάνθου στο Ν. Ροδόπη, του Ποτάμου, του Πυθίου και ο Γαλλικός Σταθμός Αλεξανδρούπολης στο Ν. Έβρου και οι Σιδηροδρομικοί Σταθμοί Δράμας, Παρανεστίου, Πλατανιάς, Νικιφόρου και Φωτολίβου στην ΠΕ Δράμας.

- Μεταλλευτικές εγκαταστάσεις / μεταλλευτικοί τόποι

Εικόνες 41-42-43-44-45 Απόψεις των εγκαταστάσεων του μεταλλευτικού συγκροτήματος στη θέση Βούβες, στα Λιμενάρια Θάσου

Εικόνες 46-47-48-49-50 Απόψεις των κτιριακών εγκαταστάσεων του μεταλλευτικού συγκροτήματος της Κίρκης, ΠΕ Έβρου

B. ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

Μελέτη (Αρχιτεκτονική, Στατική, Ηλεκτρομηχανολογική, Ενεργειακή Μελέτη, Γεωτεχνική, σύνταξη ΣΑΥ/ΦΑΥ, Τεύχη Δημοπράτησης) Αποκατάστασης των κτιρίων Καπναποθήκης – Γραφείων του συγκροτήματος επί των οδών 12 Αποστόλων, Αβδήρων & Ανδρούτσου, στην Ξάνθη, ιδιοκτησίας ΥΠΠΟΑ και επανάχρησης σε «Ευρωπαϊκό Κέντρο Έρευνας & Τεκμηρίωσης της Βιομηχανικής Κληρονομιάς Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης» και γραφεία λειτουργίας του Κέντρου και λειτουργιών των τμημάτων της ΥΝΜΤΕ Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, αντίστοιχα.

Γ. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ:

1^η Πρόταση:

ΕΛΛΕΙΨΕΙ, ΑΝΑΛΟΓΟΥΝΤΟΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΥΠΠΟΑ, ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΣΤΗΝ ΥΝΜΤΕ Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, ζητείται η **ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗΣ ΓΙΑ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ**

ή

η υποστήριξη της Υπηρεσίας, από Κεντρική Υπηρεσία του ΥΠΠΟΑ με τη διάθεση Πολιτικών Μηχανικών και Ηλεκτρολόγων Μηχανικών με παράλληλη εργασία, για την Εκπόνηση των απαιτούμενων Μελετών Αποκατάστασης & Επανάχρησης (Αρχιτεκτονική, Στατική, Ηλεκτρομηχανολογική, Ενεργειακή Μελέτη, Γεωτεχνική, σύνταξη ΣΑΥ/ΦΑΥ, Τεύχη Δημοπράτησης κ.α.). Οι απαιτούμενες αρχιτεκτονικές μελέτες θα εκπονηθούν από το στελεχιακό δυναμικό της ΥΝΜΤΕΑΜΘ.

2^η Πρόταση:

Ανάθεση και εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων εκπόνησης μελετών και παροχής συναφών υπηρεσιών, για την ανάδειξη Αναδόχων Μελετητικών Ομάδων εκπόνησης των μελετών και για κάθε στάδιο μελετών, σε εφαρμογή των διατάξεων του Ν.4412/2016. Θα ακολουθηθούν τέσσερις φάσεις ενεργειών, οι παρακάτω:

Α΄ ΦΑΣΗ:

Προγραμματισμός & Προετοιμασία Φακέλου Δημόσιας Σύμβασης (Φ.Δ.Σ.), όπως ορίζεται στο Παράρτημα IV, της **ΕΓΚΥΚΛΙΟΥ 11 «Οδηγός Εκπόνησης Μελετών Δημοσίων Έργων του Ν.4412/2016 (Βιβλίο Ι)»**, με αρ. πρωτ. **ΔΝΣβ/854/ΦΝ 466/27-11-2018**, της Διεύθυνσης Νομοθετικού Συντονισμού, του Υπουργείου Μεταφορών & Υποδομών. Θα εκπονηθεί με ανάθεση μέσω «*Σύμβασης Παροχής Υπηρεσιών*».

Η αμοιβή του αναδόχου για τη σύνταξη του Φ.Δ.Σ., καθορίζεται σύμφωνα με το άρθρο **ΓΕΝ 4** (αμοιβή μηχανικών ή άλλων επιστημόνων ανάλογα με τον χρόνο απασχόλησης) των Γενικών διατάξεων του «...Κανονισμού Προεκτιμώμενων Αμοιβών μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών κατά τη διαδικασία της παρ. 8δ, του άρθρου 53, του ν. 4412/2016 (Α΄ 147)» όπου ορίζεται ότι η προεκτιμώμενη αμοιβή για την εκπόνηση μελέτης που δεν αμείβεται βάσει των ειδικών προβλέψεων του νόμου, υπολογίζεται συναρτήσει του χρόνου απασχόλησης, ως εξής:

α- Για επιστήμονα εμπειρίας μέχρι 10 έτη: 300*τκ

β- Για επιστήμονα εμπειρίας από 10 έως 20 έτη: 450*τκ

γ- Για επιστήμονα εμπειρίας μεγαλύτερης των 20 ετών: 600*τκ,

όπου τκ είναι ο συντελεστής του άρθρου ΓΕΝ 3 [*Λαμβάνεται η τρέχουσα ισχύουσα τιμή τκ=1,227 για το έτος 2020*]

[ΠΡΟΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΑΜΟΙΒΗ: έως 15.000,00€ (με ΦΠΑ)]

Ο αναλαμβάνων τη σύνταξη του Φακέλου Δημόσιας Σύμβασης (Φ.Δ.Σ.) ανάδοχος, θα συνεργαστεί με την ΥΝΜΤΕ Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, προκειμένου να τεθούν οι απαιτήσεις των μελετών και να προσδιοριστεί με σαφήνεια η κατεύθυνση, το είδος και το εύρος των προτεινομένων εργασιών αποκατάστασης και επανάχρησης.

Επίσης, στοιχείο του Φακέλου Δημόσιας Σύμβασης (Φ.Δ.Σ.), μεταξύ άλλων, αποτελεί ο προσδιορισμός των απαιτούμενων μελετών, υποστηρικτικών μελετών, Τευχών Δημοπράτησης, ΣΑΥ/ΦΑΥ κ.α., καθώς και ο υπολογισμός των προεκτιμώμενων αμοιβών μελετών - ερευνών και υπηρεσιών, βάσει του φυσικού αντικείμενου του έργου (κτιριολογικό πρόγραμμα, εμβασμόν κτιρίων για κάθε χρήση και εκτίμηση λοιπών συναφών έργων).

Η αμοιβή των μελετών υπολογίζεται με βάση την με αρ. **ΔΝΣγ/32129/ΦΝ466/16.05.2017** (2519/Β΄/2017) Απόφαση Υπ. Υποδομών & Μεταφορών, Έγκρισης «...Κανονισμού Προεκτιμώμενων Αμοιβών μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών κατά τη διαδικασία της παρ. 8δ, του άρθρου 53, του ν. 4412/2016 (Α΄ 147).»

Η κατανομή, κατά στάδιο, των αμοιβών των επί μέρους μελετών, γίνεται ως ακολούθως:

Στάδιο Μελέτης	Μελέτες		
	Αρχιτεκτονική	Στατική	Η/Μ
Προμελέτη	35%	35%	35%
Οριστική Μελέτη	25%	25%	25%
Μελέτη εφαρμογής (χωρίς τεύχη δημοπράτησης)	40%	40%	40%

Σε περίπτωση που παραλειφθούν ένα ή περισσότερα στάδια μελέτης, η μελέτη του εκπονούμενου σταδίου προσαυξάνεται κατά το 50% του/των παραλειπόμενου/ων σταδίου/ων.

Κατ' ενδεικτική εφαρμογή της παραπάνω Απόφασης Υπουργού, η συνολική αμοιβή των απαιτούμενων μελετών ανέρχεται σε:

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΡΟΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΑΜΟΙΒΗ ΜΕΛΕΤΩΝ: έως 250.000€

- * (θα προσαυξηθεί από τον υπολογισμό των αμοιβών υποστηρικτικών μελετών Γεωτεχνικής Μελέτης και Μελέτης Αποτύπωσης κτιρίων, σύνταξης Τευχών Δημοπράτησης και ΣΑΥ/ΦΑΥ).
- * (Ο ακριβής υπολογισμός Αμοιβών συμπεριλαμβάνεται στις υποχρεώσεις του Αναδόχου της Α' ΦΑΣΗΣ ως επί μέρους ενότητα του Φακέλου Δημόσιας Σύμβασης (Φ.Δ.Σ.).

Β' ΦΑΣΗ:

Διαγωνισμός ανάθεσης εκπόνησης των απαιτούμενων μελετών [στάδιο **ΠΡΟΜΕΛΕΤΗΣ**]

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΡΟΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΑΜΟΙΒΗ ΣΤΑΔΙΟΥ ΜΕΛΕΤΩΝ [στάδιο **ΠΡΟΕΛΕΤΗΣ**]:

250.000€ *35% = έως **87.500,00€**

- * (θα προσαυξηθεί από τον υπολογισμό των αμοιβών υποστηρικτικών μελετών Γεωτεχνικής Μελέτης και Μελέτης Αποτύπωσης κτιρίων, σύνταξης Τευχών Δημοπράτησης και ΣΑΥ/ΦΑΥ).
- * (Ο ακριβής υπολογισμός Αμοιβών συμπεριλαμβάνεται στις υποχρεώσεις του Αναδόχου της Α' ΦΑΣΗΣ ως επί μέρους ενότητα του Φακέλου Δημόσιας Σύμβασης (Φ.Δ.Σ.).

Γ' ΦΑΣΗ:

Οι εκπονηθείσες Μελέτες (Αρχιτεκτονική, Στατική, Ηλεκτρομηχανολογική, Ενεργειακή Μελέτη, Γεωτεχνική Μελέτη, ΣΑΥ/ΦΑΥ, Τεύχη Δημοπράτησης) Αποκατάστασης των κτιρίων Καπναποθήκης – Γραφείων του συγκροτήματος και επανάχρησης σε «Κέντρο Έρευνας & Τεκμηρίωσης της Βιομηχανικής Κληρονομιάς Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης» και γραφεία λειτουργίας του Κέντρου και τμημάτων της ΥΝΜΤΕ Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης [Στάδιο **ΠΡΟΜΕΛΕΤΗΣ**], που θα προκύψουν από τον διαγωνισμό - και πριν την οριστική παραλαβή τους - θα προωθηθούν από την ΥΝΜΤΕ Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης προς το Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων (ΚΣΝΜ) του ΥΠΠΟΑ για την κατά νόμο έκφραση γνώμης και έγκριση. Η Οριστική Παραλαβή θα πραγματοποιηθεί μετά την έκδοση Υ.Α. έγκρισής τους μετά από την έκφραση γνώμης του ΚΣΝΜ.

Δ' ΦΑΣΗ:

Διαγωνισμός ανάθεσης εκπόνησης των απαιτούμενων μελετών [στάδιο **ΜΕΛΕΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ**]

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΡΟΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΑΜΟΙΒΗ ΣΤΑΔΙΟΥ ΜΕΛΕΤΩΝ [στάδιο **ΜΕΛΕΤΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ**]:

250.000€ *(40%+25%/2) = έως **131.250,00€**

- * (θα προσαυξηθεί από τον υπολογισμό των αμοιβών υποστηρικτικών μελετών Γεωτεχνικής Μελέτης και Μελέτης Αποτύπωσης κτιρίων, σύνταξης Τευχών Δημοπράτησης και ΣΑΥ/ΦΑΥ).
- * (Ο ακριβής υπολογισμός Αμοιβών συμπεριλαμβάνεται στις υποχρεώσεις του Αναδόχου της Α' ΦΑΣΗΣ ως επί μέρους ενότητα του Φακέλου Δημόσιας Σύμβασης (Φ.Δ.Σ.).

Δ. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ:

Αναλόγως προϋπολογισμού έργου, χρηματοδότηση από Εθνικούς Πόρους (ΠΔΕ) ή ένταξη του έργου σε Ευρωπαϊκό πρόγραμμα χρηματοδότησης, της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027.

2. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΥΟ ΔΙΩΡΟΦΩΝ ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΩΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΔΩΝ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ, ΕΛΛΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΔΟΥ ΑΒΔΗΡΩΝ ΣΤΗΝ ΞΑΝΘΗ & ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΣΕ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΞΑΝΘΗΣ, ΓΡΑΦΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΦΑ ΞΑΝΘΗΣ

2. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ & ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΔΥΟ ΔΙΩΡΟΦΩΝ ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΩΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΔΩΝ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ, ΕΛΛΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΔΟΥ ΑΒΔΗΡΩΝ ΣΤΗΝ ΞΑΝΘΗ & ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΣΕ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΞΑΝΘΗΣ, ΓΡΑΦΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΦΑ ΞΑΝΘΗΣ

2.1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ

Το συγκρότημα καπναποθηκών επί των οδών Ανδρούτσου, Έλλης και Παρόδου Αβδήρων, αποτελείται από δύο διώροφα κτίρια με υπόγειο, το ΒΚ 3581 (βόρειο, κτίριο Α) και το ΒΚ 3584 (νότιο, κτίριο Β), συνολικού εμβαδού 1.100 τ.μ. Είναι χαρακτηρισμένα ως ιστορικά διατηρητέα μνημεία με την απόφαση ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/3251/7303/12-12-1990 (ΦΕΚ 106/Β/28-2-1991) και έχουν παραχωρηθεί επ' αόριστον στο Υπουργείο Πολιτισμού με απόφαση του Νομάρχη Ξάνθης το νότιο (αρ. 93767/25-7-1977) και με απόφαση του Δ.Σ. της Κτηματικής Εταιρίας του Δημοσίου το βόρειο (αρ. 10/14-4-1993/Δ8).

Τα κτίρια Α και Β ανήκαν στην οικογένεια του καπνέμπορα Βασίλειου Σταματίου του Στρογγυλού και της Ευαγγελινής. Οι διπλανές, όμορες καπναποθήκες επί των οδών Αβδήρων και παρόδου Αβδήρων (κτίριο Γ) και επί των οδών Ανδρούτσου και Αβδήρων (κτίριο Δ), ιδιοκτησίας Κωνσταντίνου Γεωργίου Σίτη, κατασκευάστηκαν το 1903, πριν από τις καπναποθήκες της οδού Έλλης. Επομένως, το 1903 μπορεί να θεωρηθεί ως *terminus post quem* κατασκευής των καπναποθηκών του Σταματίου. Σύμφωνα με τις κατασκευαστικές λεπτομέρειες που παρατηρούνται στην επαφή των κτιρίων εσωτερικά, συμπεραίνουμε ότι αρχικά χτίστηκε το νότιο κτίριο επί των οδών Έλλης και Παρόδου Αβδήρων (Κτίριο Β) και στη συνέχεια το βόρειο επί των οδών Έλλης και Ανδρούτσου (Κτίριο Α).

Εικόνα 51 Αποψη του κτιρίου Α (βόρειου) από τα βόρεια. Διακρίνονται τα κτίρια Β (στα δεξιά) και Δ (στα αριστερά)

Οι κτιριακές μονάδες των δύο καπναποθηκών είναι μονόχωρες. Αποτελούνται από ημιυπόγειο, υπερυψωμένο ισόγειο και όροφο. Το απλό ορθογωνικό σχήμα της κάτοψής τους, διαχωρίζεται σε ζώνες με συστοιχίες ξύλινων υποστυλωμάτων, που στηρίζουν τα δάπεδα και την οροφή. Η θέση της εισόδου - κλιμακοστασίου τοποθετείται σε μία από τις στενές πλευρές, για να μη διασπάται ο ενιαίος χώρος, αφού στον κατά μήκος του διαμήκη άξονα του κτηρίου, εκτελούνταν η διαδικασία παραγωγής του καπνού. Η αξονική προσπέλαση, ο διαχωρισμός των ορόφων και η τριμερής διαίρεση σε βάση, κορμό και στέψη, αποτελούν το κυρίως σύστημα οργάνωσης των όγκων, στους οποίους εναλλάσσονται τα κενά και τα πλήρη με ορθογωνικά ή τοξωτά ανοίγματα. Φέρουν απλά διακοσμητικά στοιχεία, κατασκευασμένα από πέτρα ή τούβλο. Σε ορισμένες περιπτώσεις συναντάται μία λοξή κλειδα, τοποθετημένη στο κέντρο του τόξου, που προβάλλει την ενσυνείδητη μίμηση του κλασικού προτύπου. Στα ανοίγματα των παραθύρων υπάρχουν κιγκλιδώματα απλά με καμπύλο μοτίβο και περίτεχνη απόληξη στο τόξο καθώς και με εσωτερικά μεταλλικά. Χαρακτηριστικός είναι ο μεγάλος αριθμός των ανοιγμάτων, τα οποία λιγοστεύουν ή και μηδενίζονται στη βορινή πλευρά, επιλογή που επιβάλλουν οι καιρικές συνθήκες. Οι πόρτες είναι βαριές μεταλλικές με ξύλινους ή μεταλλικούς φεγγίτες που φέρουν επίσης κιγκλιδώματα. Οι όροφοι διαχωρίζονται στη στάθμη των πατωμάτων με ανάγλυφα γραμμικά κορνιζώματα, τα οποία προβάλλουν τα οριζόντια διαχωριστικά επίπεδα στην όψη και τονίζουν ταυτόχρονα τον οριζόντιο άξονα. Οι ζώνες αυτές φέρουν τα ανοίγματα των κουφωμάτων που διακοσμούνται περιμετρικά, ενώ συνήθως ιδιαίτερα περίτεχνη είναι η τομή του κεκλιμένου επιπέδου της στέγης και του τοίχου με τη χρήση γείσου.

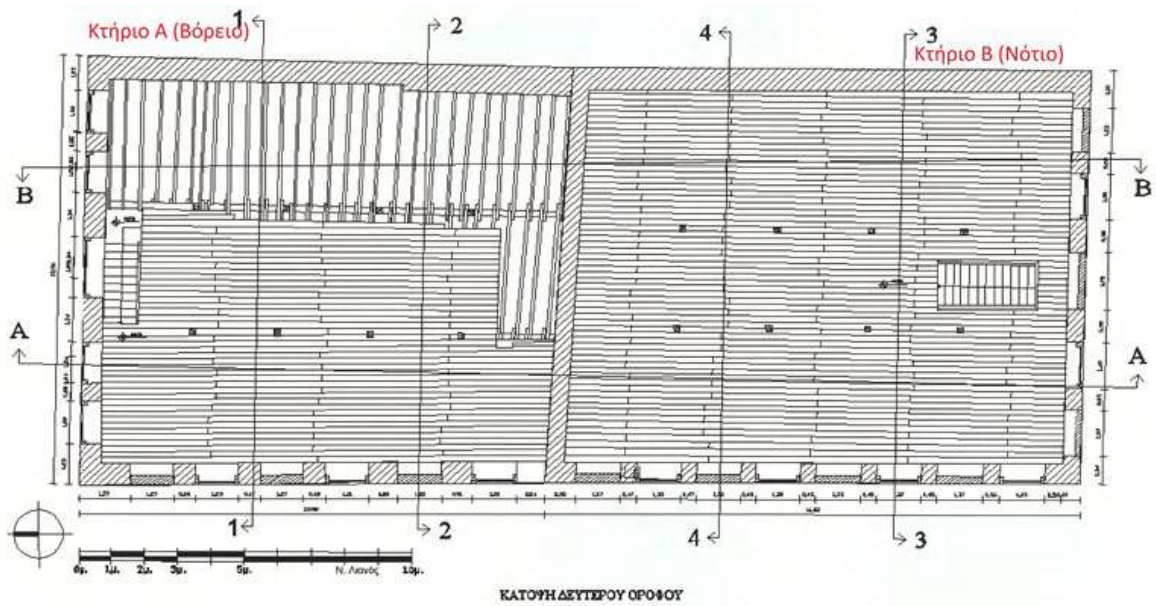
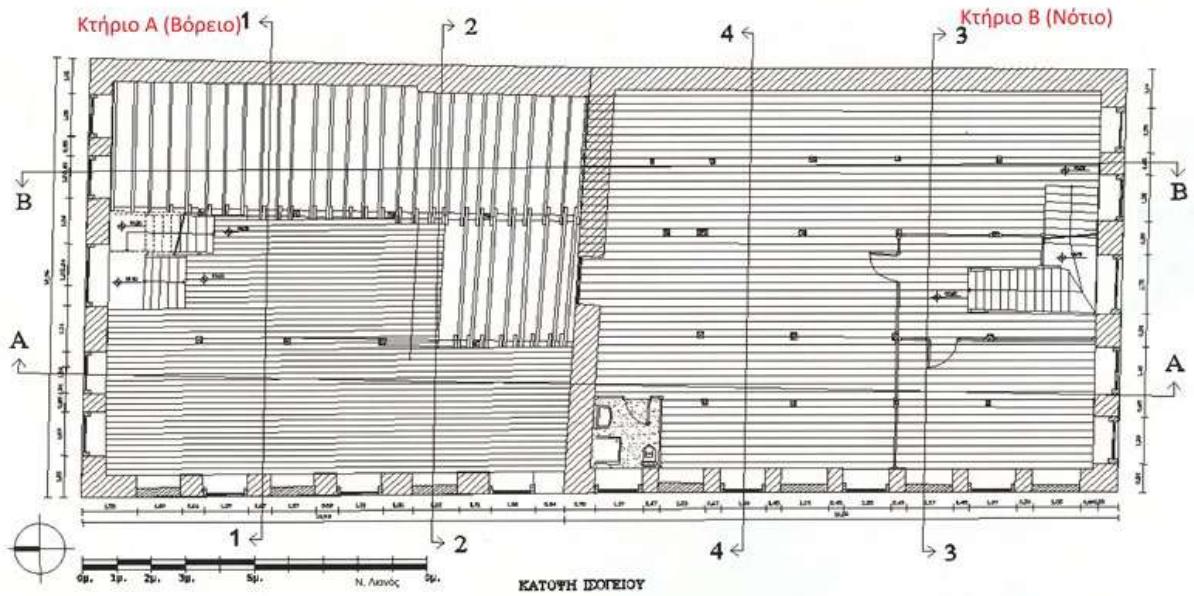
Εικόνα 52 Άποψη του κτηρίου Β (νότιου) από τα νοτιοδυτικά. Διακρίνεται το κτίριο Α (στα αριστερά)

Η καπναποθήκη Α είναι τετραγωνικής κάτοψης με γενικές διαστάσεις 13,93x12,53μ. και συνολικό ύψος 12,79μ. από τη στάθμη του υπογείου έως την κορυφογραμμή της στέγης. Το συνολικό μικτό εμβαδόν είναι 540τ.μ. και αποτελείται από τρεις στάθμες εμβαδού 180τ.μ. η καθεμιά: το ημιυπόγειο, το υπερυψωμένο ισόγειο και τον όροφο. Εσωτερικά φέρει ξύλινο σκελετό (υποστυλώματα και δομή πατωμάτων) και στη στέψη τρίρριχτη ξύλινη στέγη, της οποίας η διεύθυνση της κορυφογραμμής ορίζεται από τον κατά μήκος άξονά της. Η επικάλυψη της στέγης γίνεται με κεραμίδια γαλλικού τύπου.

Η καπναποθήκη Β ήταν αρχικά ελεύθερη προς την βόρεια πλευρά και διέθετε ανοίγματα που έκλεισαν, όταν χτίστηκε αργότερα η καπναποθήκη Α. Πρόκειται για ορθογώνιο κτίριο, τετραγωνικής κάτοψης με γενικές διαστάσεις 11,84x15,99μ. και συνολικό ύψος 14,32μ. από τη στάθμη του υπογείου έως την κορυφογραμμή της στέγης. Το συνολικό μικτό εμβαδόν του είναι 562,5 τ.μ. και αποτελείται από τρεις στάθμες που έχουν την ίδια επιφάνεια, περίπου 187,5 τ.μ. η καθεμιά. Εσωτερικά έχει ξύλινα υποστυλώματα και πατώματα. Φέρει τετράρριχτη ξύλινη στέγη με διεύθυνση της κορυφογραμμής παράλληλη στην οδό Έλλης και επικάλυψη από βυζαντινά κεραμίδια. Το βορειοανατολικό τμήμα της στέγης (προς την καπναποθήκη Γ), είναι επισκευασμένο και έχει επικάλυψη με κεραμίδια γαλλικού τύπου.

Εικόνα 53 Άποψη του κτιρίου Β (νότιου) από τα νότια. Διακρίνεται το κτίριο Γ (στα δεξιά). Στα δεξιά της εικόνας το κτίριο της ΥΝΜΤΕ ΑΜΘ

Εικόνα 54 Κάτοψη των δύο κτιρίων στο επίπεδο του ορόφου

Εικόνες 55-56 Βόρειο κτήριο. Αριστερά: Άποψη του ισογείου. Δεξιά: Άποψη ορόφου

Εικόνες 57-58 Νότιο κτίριο. Αριστερά: Άποψη υπογείου. Διακρίνεται η σκάλα προς το ισόγειο. Δεξιά: Άποψη ορόφου

Εικόνα 59 Όψεις των δύο κτιρίων

Εικόνα 60 Πλάγια δυτική όψη των δύο κτιρίων

2.2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΦΟΡΕΙΑΣ

Υφιστάμενη κατάσταση - προβλήματα παθολογίας.

Το νότιο κτίριο χρησιμοποιήθηκε για πολλές δεκαετίες ως αποθήκη αρχαιολογικού υλικού της ενιαίας ΙΘ΄ Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και, μετά το 2014, των Εφορειών Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου. Η ΕΦΑ Ξάνθης ξεκίνησε τότε μια μακροχρόνια διαδικασία διαχωρισμού του αρχαιολογικού υλικού των τριών νέων Εφορειών και μεταφορά του στα μουσεία Αβδήρων, Κομοτηνής και Αλεξανδρούπολης.

Παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες της Υπηρεσίας δεν κατέστη δυνατή μέχρι σήμερα η καλή διατήρηση των μνημείων. Τα κτίρια παρουσιάζουν σοβαρά προβλήματα κυρίως από την εισροή νερού, γεγονός που έχει καταστρέψει μεγάλο τμήμα των δαπέδων και γενικά της εσωτερικής ξύλινης δομής. Εκτός αυτού, ο περιβάλλων χώρος όλης αυτής της περιοχής, κατάντησε εξαιρετικά υποβαθμισμένος, αποτελεί δε εστία μόλυνσης και συγκέντρωσης περιθωριακών στοιχείων.

Για την επίλυση αυτών των προβλημάτων, το 2012 η Εφορεία προέβη στις παρακάτω ενέργειες:

- Άμεση αποκατάσταση των φθορών στη στέγη και στις υδρορροές, ώστε να σταματήσει, έστω και προσωρινά, η εισροή υδάτων και η περαιτέρω καταστροφή των μνημείων.
- Με έγγραφό της προς την Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, ζήτησε να διενεργηθούν αυτοψίες στα κτήρια, ώστε ανάλογα με τις υποδείξεις της να προβεί στην απομάκρυνση όλου του αρχαιολογικού υλικού που φυλάσσεται στο νότιο κτίριο, χωρίς φυσικά να τεθούν σε κίνδυνο το προσωπικό ή τα αρχαία.

Τα τελευταία χρόνια, ανάλογα με τις χρηματοδοτήσεις που λάμβανε η Εφορεία, πραγματοποιήθηκαν σταδιακά επείγουσες εργασίες αποκατάστασης βλαβών, που δεν αλλοιώνουν τα υπάρχοντα κτηριολογικά, αισθητικά και άλλα συναφή στοιχεία των μνημείων μετά από σύνταξη μελέτης από μηχανικό, η οποία υποβλήθηκε προς έγκριση στην Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Οι κυριότερες εργασίες αφορούσαν τη σταθεροποίηση των ξύλινων κλιμακοστασίων και τμημάτων των ξύλινων δαπέδων και την αντικατάσταση μεγάλου μέρους της στέγης ώστε να σταματήσει η εισροή υδάτων. Οι εργασίες συντήρησης και επισκευής της στέγης θα ολοκληρωθούν εντός του 2020 με χρηματοδότηση από Εθνικούς Πόρους (ΠΔΕ). Τέλος, από το 2018 δρομολογήθηκε η εκκένωση του νότιου κτιρίου από το αρχαιολογικό υλικό που φυλασσόταν εκεί, το οποίο μεταφέρθηκε στα αρχαιολογικά μουσεία Αλεξανδρούπολης, Κομοτηνής και Αβδήρων. Η εκκένωση έως σήμερα έχει επιτευχθεί σε ποσοστό 90%.

Εκπόνηση μελετών

Το 2007 με την ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Γ1/Φ21-ΓΕΝ/99931/1388/23-10-2007 Απόφαση της Γενικής Δ/σης Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠΠΟΤ εγκρίθηκε η ίδρυση νέου αρχαιολογικού Μουσείου στην Ξάνθη και ζητήθηκε από την τότε αρμόδια για τον Νομό Ξάνθης ΙΘ΄ ΕΠΚΑ να προτείνει πιθανούς χώρους στέγασης του νέου μουσείου. Αφού διερευνήσαμε διάφορες εναλλακτικές λύσεις, διαμορφώσαμε την πρόταση της στέγασής του στα δύο κτίρια των συγκεκριμένων Καπναποθηκών.

Το 2010, η Εφορεία συνεργάστηκε με το Εργαστήριο Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού και Ερευνών ΙΙΙ: Μορφολογίας – Ρυθμολογίας του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του ΔΠΘ, το οποίο, υπό την επίβλεψη του καθ. Νικ. Λιανού, εκπόνησε την προμελέτη για την τεκμηρίωση και αποκατάσταση του

συγκροτήματος. Η προμελέτη διαβιβάστηκε στην Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων Κεντρικής Μακεδονίας και στη συνέχεια στη Δ/ση Αναστήλωσης Νεωτέρων και Σύγχρονων Μνημείων του ΥΠΠΟΤ. Μετά τον έλεγχο της, οι συγκεκριμένες Υπηρεσίες μας γνωστοποίησαν εγγράφως τις παρατηρήσεις τους, που αφορούσαν στην τροποποίηση και τη συμπλήρωσή της σύμφωνα με τις υποδείξεις τους και ζήτησαν την εκ νέου υποβολή του σχετικού φακέλου. Οι υποδείξεις πραγματοποιήθηκαν και σήμερα υπάρχει η δυνατότητα επανυποβολής του φακέλου για έγκριση.

Το 2013 με το υπ' αρ. 2310/20-7-2013 έγγραφο της ΛΑ' ΕΠΚΑ προς τη ΓΔΑΠΚ υποβλήθηκαν τέσσερις προτάσεις για ένταξη έργων στο Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης – Αναπτυξιακό Πρόγραμμα 2014-2020. Ένα από αυτά αφορούσε την ανάδειξη των Καπναποθηκών και είχε τίτλο: "Καπναποθήκες Ξάνθης: Δημιουργία κέντρου μελέτης και ανάδειξης πολιτισμικού πλούτου της ΠΕ Ξάνθης". Η πρόταση αυτή όμως δεν επιλέχθηκε.

Κατά τα έτη 2012, 2013 και 2014 με χρηματοδότηση από τους εθνικούς πόρους εκπονήθηκαν οι παρακάτω μελέτες:

- **Αρχιτεκτονική μελέτη για τη συντήρηση και αποκατάσταση των αρχαιολογικών αποθηκών (Καπναποθηκών) Ξάνθης**
- **Πρόταση σχεδιασμού της νέας εσωτερικής διάταξης για την επανάχρηση των αρχαιολογικών αποθηκών (Καπναποθηκών) Ξάνθης**
- **Αποτύπωση φέροντα οργανισμού των αρχαιολογικών αποθηκών (Καπναποθηκών) Ξάνθης**
- **Προμελέτη ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων των αρχαιολογικών αποθηκών (Καπναποθηκών) Ξάνθης**
- **Ενεργειακή μελέτη των αρχαιολογικών αποθηκών (Καπναποθηκών) Ξάνθης**

Εκτός από την πρώτη, οι υπόλοιπες τέσσερις χρήζουν επικαιροποίησης. Συγκεκριμένα η Εφορεία μας προτίθεται να αιτηθεί χρηματοδότησης για την επικαιροποίηση των ακόλουθων μελετών: α) αρχιτεκτονική μελέτη και πρόταση επανάχρησης, β) πρόταση σχεδιασμού της νέας εσωτερικής διάταξης για την επανάχρηση των αρχαιολογικών αποθηκών, γ) προμελέτη στατικής επάρκειας και προτάσεις επεμβάσεων, δ) προμελέτη ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων, ε) προμελέτη ενεργειακής απόδοσης. Προϋπολογισμός: 22.500€. Επιπλέον θα απαιτηθεί η Σύνταξη τευχών δημοπράτησης για τη δημοπράτηση των απαιτούμενων μελετών εφαρμογής. Προϋπολογισμός: 2.500€. Με το αρ. πρωτ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΠΚ/ΕΦΑΞΑΝ/154086/105267/1387/27-3-2020 έγγραφο η ΕΦΑ Ξάνθης έχει ήδη αποστείλει αίτημα χρηματοδότησης ύψους 25.000€ από τον ΑΛΕ 2420902001 «Έξοδα για τεχνικές υπηρεσίες» του Τακτικού Προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2020.

Οι μελέτες εφαρμογής που απαιτούνται είναι οι εξής:

- Μελέτη εφαρμογής της αρχιτεκτονικής, στατικής, ηλεκτρομηχανολογικής και ενεργειακής μελέτης των αρχαιολογικών αποθηκών. Ενδεικτικός προϋπολογισμός: 50.000€.
- Μελέτη αποκατάστασης του φέροντος οργανισμού των αρχαιολογικών αποθηκών.
- Μουσειολογική μελέτη
- Μουσειογραφική μελέτη
- Μελέτη φωτισμού εκθεμάτων
- Μελέτη εφαρμογής της μουσειολογικής και μουσειογραφικής

2.3. ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ – ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Η επανάχρηση των κτιρίων στοχεύει κατά κύριο λόγο **στη δημιουργία διαχρονικού μουσείου**, στο οποίο θα εκτίθενται αρχαιότητες που βρέθηκαν στην ΠΕ Ξάνθης, ενώ, υποστηρικτικά, θα υπάρχει έντυπο και ηλεκτρονικό εποπτικό υλικό και προπλάσματα αφής. Προκειμένου τα κτήρια να καταστούν ευέλικτα όσον αφορά τη φύλαξη και την ασφάλειά τους προτείνεται ο σαφής διαχωρισμός τους, σύμφωνα με τον οποίον **το νότιο θα χρησιμοποιηθεί για φύλαξη και έκθεση αρχαίων, ενώ στο βόρειο συγκεντρώνονται οι πολιτιστικές, εκπαιδευτικές, και επιστημονικές λειτουργίες**. Σε αυτό το πλαίσιο καταργείται οποιαδήποτε εσωτερική επικοινωνία των δύο κτιρίων.

Κτίριο Β (Νότιο)

Υπόγειο. Το μεγαλύτερο μέρος του υπογείου διαμορφώνεται σε **αποθήκη αρχαιολογικού υλικού**. Θα περιλαμβάνει έναν κύριο ενιαίο χώρο και έναν μικρότερο, κλειστό, για αντικείμενα που χρήζουν μεγαλύτερης προστασίας. Στο νότιο τμήμα προβλέπεται μικρό γραφείο και μικρό **εργαστήριο συντήρησης**, και τα δύο υποστηρικτικά της λειτουργίας της έκθεσης. Προβλέπεται χώρος για ανελκυστήρα.

Ισόγειο. Τοποθετούνται κατά κύριο λόγο **λειτουργίες και εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης κοινού**: Χώροι υγιεινής, ανελκυστήρας, φυλάκιο – εκδοτήριο εισιτηρίων, πωλητήριο, βεστιάριο, κέντρο ελέγχου (χώρος εγκατάστασης του καταγραφικού καμερών και εποπτείας των οθονών του κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης). Διαμορφώνεται επίσης χώρος για **περιοδικές εκθέσεις**.

Όροφος. Σε ολόκληρο τον όροφο του κτηρίου Β και στα 2/3 του ορόφου του κτηρίου Α θα αναπτυχθεί η **μόνιμη έκθεση**. Για την επικοινωνία των δύο κτιρίων θα ανοιχτεί το σφραγισμένο σήμερα θυραίο άνοιγμα.

Κτίριο Α (Βόρειο)

Υπόγειο. Το μεγαλύτερο μέρος του υπογείου διαμορφώνεται σε **αίθουσα πολλαπλών χρήσεων**. Θα περιλαμβάνει έναν κύριο ενιαίο χώρο και έναν μικρότερο προθάλαμο / χώρο υποδοχής. Χώροι υγιεινής και ανελκυστήρας προβλέπονται επίσης.

Ισόγειο. Εδώ ο χώρος διαιρείται σε μικρά γραφεία, **χώρους μελέτης, αρχείων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων, προβολών** κλπ. Χώροι υγιεινής και ανελκυστήρας.

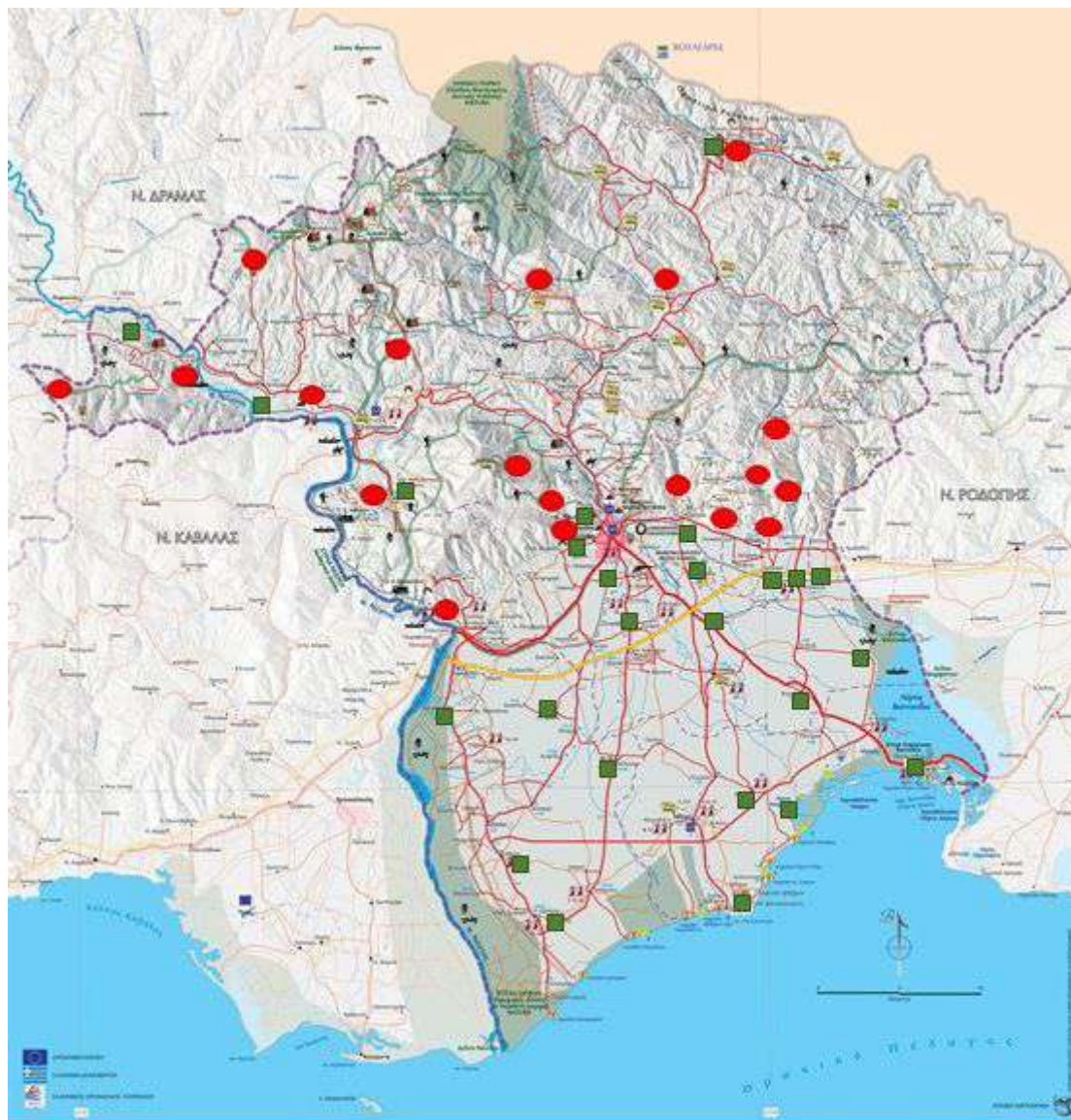
Όροφος. Στον όροφο, που καταλαμβάνει το 1/3 της αρχικής έκτασης θα τοποθετηθεί **βιβλιοθήκη και σχεδιαστήριο**. Προβλέπεται χώρος για ανελκυστήρα.

Μουσειολογικό Σχεδιάγραμμα

Τα αντικείμενα τα οποία πρόκειται να εκτεθούν καλύπτουν όλες τις περιοχές της Περιφερειακής Ενότητας Ξάνθης και αφορούν όλες τις Περιόδους, από την Νεολιθική έως τη Μεταβυζαντινή. Προέρχονται από ανασκαφές, επιφανειακές έρευνες, και παραδόσεις ιδιωτών.

Η έκθεση θα συνοδεύεται από εποπτικό και ψηφιακό υλικό, που θα περιλαμβάνει πολυμεσικές εφαρμογές και πληροφοριακό υλικό (κείμενα, φωτογραφίες, χάρτες, διαγράμματα).

Εκτός των άλλων, θα προσπαθήσουμε να τονίσουμε την αντιμετώπιση των αρχαίων από τους πολίτες της περιοχής (παραδόσεις αρχαίων, επισκεψιμότητα χώρων, συμμετοχή σε δράσεις της Εφορείας, συμμετοχή σε εθνογραφικές έρευνες, ερωτηματολόγια κλπ.).

Εικόνα 61. Οι σημαντικότεροι αρχαιολογικοί χώροι της ΠΕ Ξάνθης. Με κόκκινο χρώμα δηλώνονται τα φρούρια

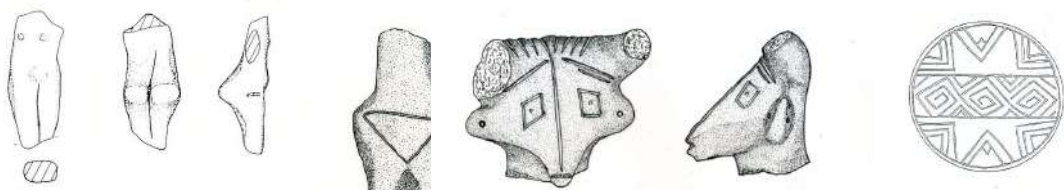
Νεολιθική Περίοδος

Η Νεολιθική Περίοδος στα μέσα της 6ης χιλιετίας, έχει δυναμική παρουσία στην περιοχή, με τους οικισμούς να παρουσιάζουν τη μορφή τούμπας ή να είναι ιδρυμένοι σε βραχώδες ύψωμα (Λαφρούδα, Διομήδεια, Μέλισσα, Μάνδρα, Χρύσα κλπ.). Οι ανασκαφές έχουν περιορισμένη έκταση και τα περισσότερα ευρήματα προέρχονται από επιφανειακές έρευνες. Δεδομένου, όμως, ότι βρίσκονται σε εξέλιξη δύο ερευνητικά προγράμματα για την περίοδο αυτή, εκτιμούμε ότι μέχρι την εκπόνηση της μουσειολογικής μελέτης το υλικό θα εμπλουτιστεί αρκετά.

Με τα διαθέσιμα ευρήματα, καθώς και αναπαραστάσεις και ψηφιακές εφαρμογές, θα προσπαθήσουμε να δείξουμε την παρουσία, την οργάνωση, την τεχνογνωσία και την ιδεολογία των πρώτων αυτών κατοίκων της περιοχής μας σε συσχέτισμό με την παρουσία και τις δραστηριότητες ανάλογων οικισμών γειτονικών περιοχών.

Εικόνα 62 Αποθηκευτικό αγγείο, «φρουτιέρα» και ειδώλιο από τους οικισμούς της Λαφρούδας και της Διομήδειας

Εικόνα 63 Σχέδια ειδωλίων και σφραγίδας από τους οικισμούς της Λαφρούδας και της Διομήδειας

Εποχή του Χαλκού

Κατά την Πρώιμη (3500–1800 π.Χ.) και Ύστερη (1400–1200/100 π.Χ.) Εποχή του Χαλκού υπάρχει στην ΠΕ Ξάνθης διαπιστωμένη κατοίκηση, με το μεγαλύτερο μέρος του υλικού να προέρχεται κυρίως από οικισμούς και νεκροταφεία (Διομήδεια, Μέλισσα, Μάνδρα, Πολύσιτος, Βαφέικα κλπ).

Εικόνα 64 Βαφέικα, Κόιτη Κόσσυνθου. Πήλινα σφονδύλια και λίθινα βαρίδια από οικισμό της Ύστερης Εποχής του Χαλκού

Εικόνα 65 Πολύσιτος, κóιτη Κόσσυνθου. Αγγεία από τάφους της Ύστερης Εποχής του Χαλκού

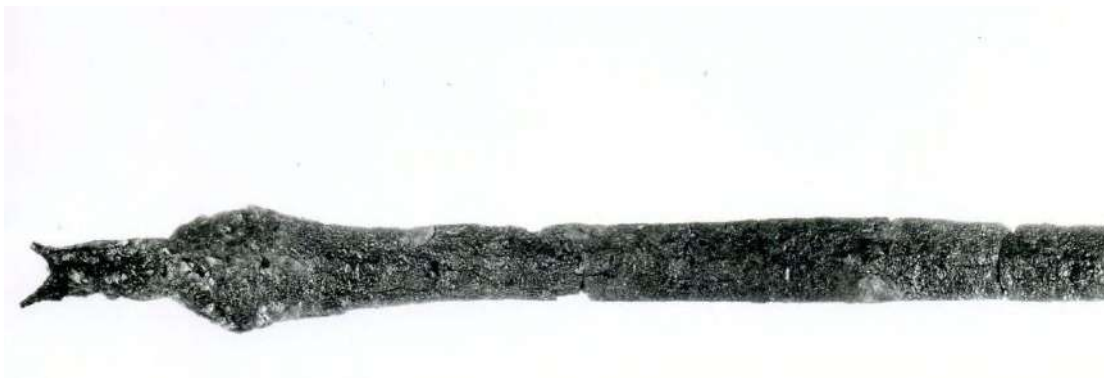
Εποχή του Σιδήρου

Η Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου (1100–800/750 (;) π.Χ.) είναι η εποχή της έλευσης και εγκατάστασης των θρακικών φύλων. Υπάρχει πυκνό δίκτυο εγκαταστάσεων στην οροσειρά, τις υπώρειες της Ροδόπης και στην πεδιάδα. Οικισμοί, νεκροταφεία και φρούρια είναι οι σημαντικότερες θέσεις (Βαφέικα, Γρήγορο, Πολύσιτος, Τοξότες, Πόρτο Λάγος, πολυάριθμες θέσεις της οροσειράς κλπ.).

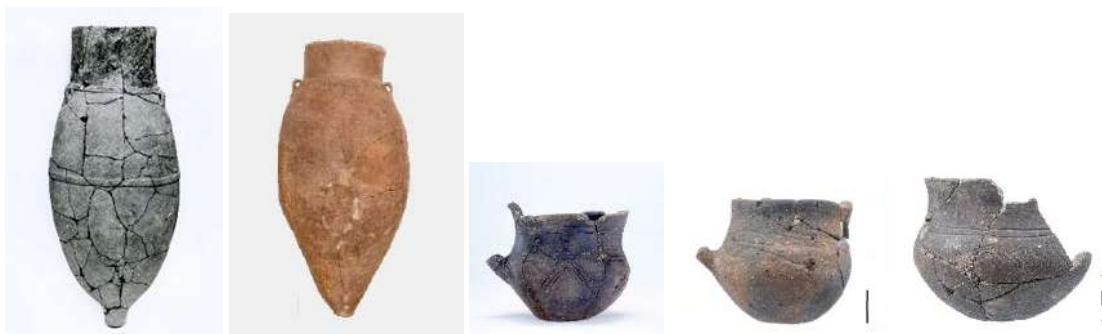
Στόχος μας είναι να δείξουμε την ταυτότητα και τις δραστηριότητες των φύλων αυτών μέχρι την έλευση των Ελλήνων.

Εικόνα 66 Βαφέικα. Τάφοι της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου

Εικόνα 67 Βαφέικα. Σιδερένιο ξίφος, κτέρισμα σε τάφο

Εικόνα 68 Βαφέικα, Γρήγορο. Πίθι και κύπελα της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου

Εικόνα 69 Κιμμέρια. Μερική άποψη του φρουρίου. Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου και Βυζαντινή Περίοδος

Εικόνα 70 Γκιώνα. Αρχαιοαστρονομικό μνημείο. Βράχος με κοιλότητες που αποδίδουν αστερισμούς

Ελληνικός αποικισμός – Αρχαίοι Χρόνοι

Η περίοδος αυτή έχει μεγάλο χωρικό και χρονολογικό εύρος. Αντικείμενα, οικισμοί, αγροικίες, νεκροταφεία, υδραγωγεία, φρούρια (Άβδηρα, Μάνδρα, Μυρωδάτο, Μέλισσα, Διομήδεια, Πολύσιτος, Μυρούσα, Καλύβα, Μακεδονικός τάφος Σταυρούπολης, αγροικίες, φρούρια Φιλίππου Β΄ κλπ.) συνθέτουν την ιστορική πραγματικότητα και διαμορφώνουν τον αρχαιολογικό χάρτη της περιοχής.

Από τον 7ο αιώνα π.Χ. όταν άρχισαν να καταφθάνουν τα πρώτα κύματα των αποίκων και να έρχονται σε ειρηνική επαφή ή πολεμικές συγκρούσεις με τους γηγενείς κατοίκους, μέχρι την έλευση των Ρωμαίων, υπάρχει πληθώρα αντικειμένων που μπορούν να αξιοποιηθούν και να διαμορφώσουν ανάλογες θεματικές ενότητες.

Αποικισμός

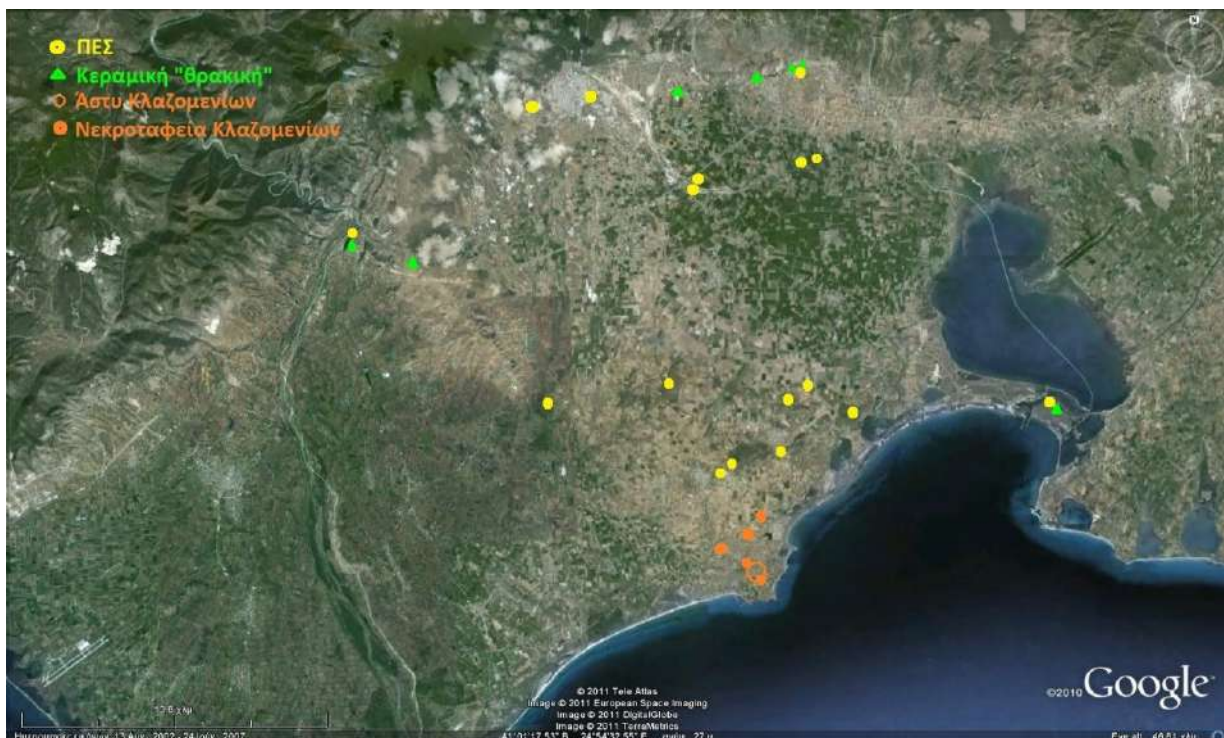
Οι πρώτες επαφές των αποίκων και των γηγενών παρατηρούνται στον λόφο Μουσουλίου Τοξοτών και σε περιοχές των Αβδήρων, Βελόνης και Μάνδρας. Ιστορικά στοιχεία και αρχαιολογικά ευρήματα συνθέτουν το είδος των σχέσεων αυτών και την ταυτότητα των πρώτων εγκαταστάσεων. Δεδομένου ότι τα περισσότερα στοιχεία προέρχονται από τα πολυάριθμα νεκροταφεία, θα προταθεί παρουσίασή τους που θα περιλαμβάνει και αναπαραστάσεις τάφων. Θα παρουσιαστεί επίσης η αλληλεπίδραση της αποικίας των Αβδήρων με τις υπόλοιπες ελληνικές αποικίες στα ανατολικά και στα δυτικά της, η σημασία του παλαιοπεριβάλλοντος και θα αναδειχθεί η σπουδαιότητα των αρχαίων και σύγχρονων γραπτών πηγών για την έρευνα.

Εικόνα 71 Τάφοι από τα νεκροταφεία των Κλαζομενίων (7ος – 6ος αι. π.Χ.)

Εικόνα 72 Αντικείμενα από τα νεκροταφεία των Κλαζομενίων (7ος – 6ος αι. π.Χ.)

Εικόνα 73 Νότιο τμήμα της ΠΕ Ξάνθης. Θρακικές εγκαταστάσεις και παρουσία των πρώτων αποίκων κατά τον 7ο αι. π.Χ.

Εικόνα 74 Άβδηρα και ελληνικές αποικίες

Άβδηρα. Πόλις και χώρα. Κλασική – Ελληνιστική Περίοδος

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιαστεί η πόλη και η ανάπτυξη της χώρας των Αβδήρων. Στόχος είναι να δείξουμε την εξάπλωση των αποίκων σε όλη την πεδιάδα της Ξάνθης. Θα αξιοποιηθούν αντικείμενα από τα Άβδηρα τα οποία δεν παρουσιάζονται στο αρχαιολογικό μουσείο Αβδήρων και αντικείμενα από ανασκαφές σε πληθώρα αρχαιολογικών θέσεων (φρουρία, οικισμούς, νεκροταφεία, εργαστήρια κλπ.) τα οποία δεν έχουν παρουσιαστεί στο κοινό έως τώρα. Τα αντικείμενα αυτά είναι επιτύμβιες στήλες, τμήματα γλυπτών, νομίσματα, αγγεία, ειδώλια κλπ.

Εικόνα 75 Αντικείμενα λαϊκής λατρείας: λίθινοι ναΐσκοι και θωμίσκοι

Εικόνα 76 Τμήματα γλυπτών από διάφορες περιοχές

Εικόνα 77 Τμήμα τραπεζοφόρου και γλυπτά ελληνοιστικών χρόνων από διάφορες περιοχές

Εικόνα 78 Πόρτο – Λάγος. Ενεπίγραφες επιτύμβιες στήλες

Εικόνα 79 Άβδηρα. Τράπεζα ελέγχου υγρών προϊόντων και χάλκινα μέτρα βάρους

Εικόνα 80 Τμήματα ληνών από διάφορες θέσεις δείχνουν την μεγάλη εξάπλωση της αμπελοκαλλιέργειας σε όλη τη διάρκεια των αρχαίων χρόνων

Εικόνα 81 Αποθηκευτικοί πίθοι από διάφορες θέσεις

Ορεινές θέσεις

Μια σειρά αντικειμένων από διάφορες ορεινές θέσεις θα δείξουν τη δυναμική της περιοχής από τους Ελληνιστικούς έως τους Πρώιμους Ρωμαϊκούς Χρόνους.

Εικόνα 82 Αντικείμενα από τον αρχαιολογικό χώρο Μύτικα Κομνηνών

Εικόνα 83 Τμήματα αναγλύφων και γλυπτών από αρχαιολογικούς χώρους της περιοχής Σταυρούπολης

Εικόνα 84 Μακεδονικός τάφος Σταυρούπολης – Κομνηνών. Τα μαρμάρινα θυρόφυλλα

Ρωμαϊκοί Χρόνοι

Κατά την περίοδο αυτή το πεδινό τμήμα βρίσκεται μέσα στα όρια της χώρας της Τοπείρου. Από την περιοχή διέρχεται η Εγνατία Οδός με αποτέλεσμα να ιδρυθούν κατά μήκος της οικισμοί, αγροκίες, εργαστήρια, νεκροταφεία και άλλες εγκαταστάσεις. Τα Άβδηρα σταδιακά οδηγούνται σε παρακμή.

Αντικείμενα από ανασκαφές και επιφανειακές έρευνες μας έχει δώσει μια μεγάλη σειρά θέσεων (Άβδηρα, Τύμπανο, Τοξότες, Χρύσα, Κιμμέρια, Σήμαντρα, Σούνιο, Ανάγλυφο Μίθρα στις Θέρμες, Κομνηνά, θέσεις της οροσειράς κλπ.).

Εικόνα 86 Βαφεία. Αγγεία από τάφο ρωμαϊκών χρόνων

Εικόνα. 85 Αβδηρα. Πήλινα και γυάλινα αγγεία ρωμαϊκών χρόνων

Εικόνα 87 Γλυπτό από την περιοχή της Τοπείρου και ανάγλυφο από την περιοχή της Ξάνθης. Ρωμαϊκών χρόνων

Εικόνα 88 Αντίγραφο του αναγλύφου του Μίθρα Ταυροκτόνου στις Θέρμες

Εικόνα 89 Νομίσματα Υστερης Ρωμαϊκής Περιόδου από τον θησαυρό του Ωραίου

Βυζαντινή περίοδος

Κατά τη βυζαντινή περίοδο, η περιοχή, όντας «ο προθάλαμος» της πρωτεύουσας της αυτοκρατορίας, παρουσιάζει έντονη δραστηριότητα: οικισμοί, αγροικίες, νεκροταφεία, φρούρια, ναοί (Πόρτο-Λάγος, Πολύστυλον, Άβατο, Εράσμιο, Εύλαλο, Κομνηνά, Γρήγορο, θέσεις της οροσειράς κλπ.) έχουν παράσχει πλούσιο υλικό που προσφέρεται για εκθεσιακή παρουσίαση.

Εικόνα 90 Βυζαντινό νεκροταφείο Γρήγορου. Παιδικός τάφος με τα κτερίσματά του

Εικόνα 91 Ενώτια από τα βυζαντινά νεκροταφεία του Γρήγορου και του Κουτσού

Εικόνα 92 Άβδηρα. Λίθοι με εγχάρακτους σταυρούς από το εσωτερικό τάφων. Σύνηθες έθιμο ή ενδείξεις κρυπτοχριστιανισμού;

Εικόνα 93 Το φρούριο της Ξάνθειας

Μεταβυζαντινή περίοδος

Μετά την Οθωμανική κατάκτηση, η περιοχή μπορεί να χωριστεί σε δύο ζώνες: Την ορεινή, όπου σημειώνεται προϊούσα ολιγανθρωπία και συγκέντρωση σε μικρούς οικισμούς, και την πεδινή, η οποία με κέντρο τη Γενισέα γνώρισε μεγάλη ακμή. Μια σειρά μνημείων προσφέρουν άφθονο υλικό το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί εκθεσιακά, προβάλλοντας την ιδιαιτερότητα της συγκεκριμένης περιόδου, στην

οποία συνυπάρχουν ποικίλης σύνθεσης πληθυσμοί διαφορετικής εθνότητας ή θρησκείας (Χριστιανοί, Μουσουλμάνοι, Μπεκτασήδες, Εβραίοι, Αρμένιοι, Ρομά κλπ.).

Το αρχαιολογικό υλικό προέρχεται από θρησκευτικά μνημεία, νεκροταφεία, οικισμούς, υδραγωγεία, λατομεία και ποικίλες εγκαταστάσεις που βρίσκονται σε διάφορες θέσεις (Άβδηρα, Πόρτο-Λάγος, Άβατο, Εράσμιο, Εύλαλο, Γρήγορο, Σέλινο κλπ.).

Εικόνα 94 Το τέμενος Κασαμπά της Γενισέας και ο Μπεκτασικός Τεκές του Σέλινου

Εικόνα 95 Επιτύμβια σήματα οθωμανικών χρόνων

Εικόνα 96 Λίθινα ιγδία Μεταβυζαντινής Περιόδου

Υδραγωγεία Μεταβυζαντινής περιόδου

- ▶ Υδραγωγεία από αρθρωτούς σωλήνες
- ▶ Υποστήριξη με λίθους
- ▶ Εγκιβωτισμός για προστασία
- ▶ Άγνωστοι οι οικισμοί για τους οποίους προορίζονταν

Εικόνα 97 Υδραγωγεία από πήλινους αρθρωτούς σωλήνες που αποκαλύφθηκαν κατά τις σωστικές ανασκαφές λόγω της διέλευσης του Διαδριατικού Αγωγού Φυσικού Αερίου

Εικόνα 98 Θραύσματα αγγείων μεταβυζαντινής περιόδου από διάφορες αρχαιολογικές θέσεις

Φρούρια

Μία από τις αρχαιολογικές ιδιαιτερότητες της περιοχής είναι ο μεγάλος αριθμός των φρουρίων. Εκτός από ένα, όλα βρίσκονται στην ορεινή περιοχή. Η εμφάνισή τους τοποθετείται στην Ύστερη Εποχή του Χαλκού. Οπωσδήποτε, μεγάλη ανάπτυξη παρατηρείται κατά την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, όταν καταφθάνουν στην περιοχή τα πολυάριθμα και ποικιλώνυμα θρακικά φύλα. Τα περισσότερα από αυτά βρίσκονται στο νότιο τμήμα της οροσειράς, ώστε να κατοπτεύουν την πεδιάδα. Η εποχή του Φιλίππου Β΄ της Μακεδονίας αποτελεί το επόμενο στάδιο για την ίδρυση φρουρίων, η οποία εστιάζει στον έλεγχο μεγάλων οδικών αρτηριών, όπως είναι η Παρανέστια Περιοχή. Ακολουθούν οι Ρωμαϊκές Λεγεώνες που και αυτές ενδιαφέρονται για τον έλεγχο των περασμάτων, σε αρκετές μάλιστα περιπτώσεις αξιοποιούν τις υφιστάμενες υποδομές. Η βυζαντινή οχυρωματική τέχνη αξιοποιήθηκε την επόμενη περίοδο. Και στην περίπτωση αυτή, βλέπουμε επισκευή και χρήση των παλαιότερων φρουρίων. Η οθωμανική κατάκτηση, τέλος, δεν χρησιμοποίησε αυτά τα οχυρωματικά έργα, εκτός από ελάχιστες περιπτώσεις.

Η πλήρης σχεδόν ανασκαφή ενός από τα φρούρια αυτά, του φρουρίου της Καλύβας, το οποίο παρουσιάζει όλες τις φάσεις που προαναφέρθηκαν, θα είναι διδακτική. Ο πλούτος των ευρημάτων, προσφέρει υλικό για την έκθεση που καλύπτει όλες τις περιόδους και τις διάφορες χρήσεις που κατά καιρούς είχε το φρούριο.

Εικόνα 99 Απόψεις πύργων στο φρούριο της Καλύβας

Εικόνα 100 Αντικείμενα από το φρούριο της Καλύβας

Εικόνα 101 Αντικείμενα από το φρούριο της Καλύβας σε παλαιότερη, περιοδική, έκθεση του αρχαιολογικού μουσείου Κομοτηνής

Εικόνα 102 Τμήμα γλυπτού και ανάγλυφος θολίτης από το φρούριο της Καλύβας. Κεφαλή γλυπτού, ρωμαϊκών χρόνων από την Ξάνθη

Η συμμετοχή του πολίτη

Οι πολίτες ενθαρρύνονται να παραδίδουν αρχαιολογικό υλικό που έχει βρεθεί στην κατοχή τους. Τα περισσότερα από τα αντικείμενα αυτά, με γνωστή τη θέση εύρεσης, εντάσσονται στις προηγούμενες θεματικές ενότητες.

Προκειμένου, ωστόσο, να εξαρθεί αυτή η παράμετρος ανεύρεσης αρχαιολογικού υλικού, αλλά και η ευσυνειδησία των πολιτών, προτείνεται αυτή η θεματική ενότητα, στην οποία μπορούν να εκτεθούν κυρίως νομίσματα και μικροαντικείμενα, τα οποία έχουν παραδοθεί σε μεγάλα σύνολα, ή έχουν ιδιαίτερη αρχαιολογική και ιστορική αξία.

Εικόνα 106 Νομίσματα Φιλίππου Β', Αβδήρων και Θασίων, παραδόσεις ιδιωτών

Εικόνα 104 Παράδοση Ευστρατίου – Πασσά. Τμήμα από τα 2.169 νομίσματα που παραδόθηκαν

Εικόνα 105 Παράδοση Ευστρατίου – Πασσά. τμήμα από τα 84 αντικείμενα που παραδόθηκαν (χάλκινα δαχτυλίδια βυζαντινών και μεταβυζαντινών χρόνων στην συντριπτική τους πλειονότητα)

2.4. ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΙΔΡΥΣΗΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΤΗΝ ΞΑΝΘΗ

Η Ξάνθη είναι από τις ελάχιστες πρωτεύουσες Περιφερειακής Ενότητας στην Επικράτεια, που δεν διαθέτουν αρχαιολογικό μουσείο. Οι αιτίες βρίσκονται στην παλαιότερη διάρθρωση της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας. Μέχρι το 2010 οι αρχαιότητες της ΠΕ Ξάνθης προστατεύονταν από την ΙΘ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων που επόπτευε όλη τη Θράκη και η έκθεση των ευρημάτων παρουσιαζόταν στο «μητροπολιτικό» αρχαιολογικό μουσείο Κομοτηνής.

Το αρχαιολογικό μουσείο των Αβδήρων ιδρύθηκε για να στεγάσει τα πολυάριθμα ευρήματα από τα αρχαία Άβδηρα και δεν περιέλαβε αρχαιότητες άλλων περιοχών. Όπως προαναφέρθηκε, η ίδρυση του Αρχαιολογικού Μουσείου Ξάνθης δεν υλοποιήθηκε, λόγω της οικονομικής κρίσης που ακολούθησε την απόφαση του 2007. Ως αποτέλεσμα, **τα πλούσια ευρήματα από το σημαντικότερο ιστορικό παρελθόν της ΠΕ Ξάνθης, σήμερα δεν παρουσιάζονται πουθενά.**

Η αποκατάσταση και η μετατροπή των δύο καπναποθηκών σε χώρο λειτουργικό με χρήση διαχρονικού μουσείου και χώρου αρχαιολογικών δραστηριοτήτων, θα αποφέρει πολλαπλά οφέλη, τα οποία, συνοψίζουμε ως εξής:

- Την προβολή του αρχαιολογικού και ιστορικού πλούτου της ΠΕ Ξάνθης.
- Την κάλυψη αναγκών της Εφορείας και των πολιτών με την εγκατάσταση γραφείων.
- Την επιμόρφωση των μαθητών, καθώς θα αποβεί ζωντανό κύτταρο και σημείο αναφοράς της ιστορίας του τόπου τους.
- Τη συνεχή προσέλκυση καλλιεργημένου κοινού σε μια πόλη που είναι γνωστή για το θετικό πολιτιστικό της φορτίο μέσω οργάνωσης περιοδικών εκθέσεων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πολιτιστικών εκδηλώσεων, προβολών και ψηφιακών δράσεων.

- Την ενίσχυση της επιστημονικής δραστηριότητας που αφορά την περιοχή, με τη δημιουργία χώρων συνεδρίων, μελέτης αρχαιολογικού υλικού, γραφείων, αναγνωστηρίου, εργαστηρίων και αποθηκών. Εδώ πρέπει να προσθέσουμε ότι άμεση θα είναι η επιστημονική συνδιαλλαγή με το Ερευνητικό Κέντρο Αθηνά που βρίσκεται επίσης στην Ξάνθη.
- Την προσέλκυση ειδικών και ευπαθών ομάδων κοινού (Ρομά, Πομάκων, ΑΜΕΑ)
- Την τουριστική κίνηση της περιοχής

Επιπλέον, καθώς θα αποτελεί τον μοναδικό χώρο στην πόλη, όπου προβάλλονται οι αρχαιότητες, θα ενημερώνει και θα καθοδηγεί τους τουρίστες στην επίσκεψη των ίδιων των μνημείων.

Το Διαχρονικό Μουσείο Ξάνθης θα αποτελέσει τον πυρήνα άντλησης πληροφοριών για τη εξέλιξη της περιοχής από την απώτατη προϊστορία μέχρι το πρόσφατο παρελθόν. Πρέπει εδώ να τονίσουμε, ότι εκτός από το αρχαιολογικό μουσείο των Αβδήρων, το οποίο, όπως αναφέραμε, στεγάζει ευρήματα από τον 7ο έως τον 14ο αι. μ.Χ. προερχόμενα αποκλειστικά από την πόλη των Αβδήρων, υπάρχουν δύο ακόμη μουσεία που αναφέρονται στην Νεώτερη Ιστορία της Πόλης: το Εκκλησιαστικό Μουσείο Ξάνθης, και το Λαογραφικό Μουσείο Ξάνθης, που παρουσιάζει πλούσιο υλικό από τις περιόδους ακμής της πόλης. Το Διαχρονικό μουσείο Ξάνθης θα συμπληρώσει την ιστορία της περιοχής αναδεικνύοντας όλους τους προηγούμενους αιώνες αλλά, όπως είπαμε, και τις πολλαπλές πτυχές της ιστορίας των Νεώτερων Χρόνων. Το Διαχρονικό Μουσείο δηλαδή, θα προβάλει εκτός από το αρχαίο και το νεώτερο πολιτισμικό απόθεμα της περιοχής καθώς τόσο η πόλη της Ξάνθης όσο και η περιφέρειά της αποτελούν έναν χώρο πολυπολιτισμικό όπου κατοικούν και συμβιώνουν ειρηνικά εθνοθρησκευτικές ομάδες με διαφορετικές πολιτισμικές καταβολές, ως αποτέλεσμα των ιστορικών εξελίξεων στη Θράκη μετά την οθωμανική κατάκτηση.

Το έργο αυτό θα συμβάλλει στην ένταξη της πόλης της Ξάνθης σε δίκτυα πολιτισμικού τουρισμού με συνακόλουθη αύξηση των οικονομικών δραστηριοτήτων της περιοχής.

Εκτός αυτού, η Εφορεία Αρχαιοτήτων Ξάνθης, που εποπτεύει τις προϊστορικές, κλασικές και βυζαντινές αρχαιότητες, θα αποκτήσει οντότητα και ενεργή παρουσία και μέσα στην ίδια την πόλη της Ξάνθης.

E. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Αρχείο Υπηρεσίας Νεωτέρων Μνημείων & Τεχνικών Έργων Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, του Υπουργείου Πολιτισμού & Αθλητισμού.
- Αρχείο Εφορείας Αρχαιοτήτων Ξάνθης, του Υπουργείου Πολιτισμού & Αθλητισμού.

2. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Βιομηχανική Αρχαιολογία, ΥΠΠΟ, Ομάδα Βιομηχανικής Αρχαιολογίας (Δεκ. 1989).
- Ιστορικός Βιομηχανικός Εξοπλισμός στην Ελλάδα, ερευνητικό πρόγραμμα Ε.Ι.Ε. και ΕΜΠ , εκδ. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις ΕΜΠ και εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1997.
- Περιοδικό ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ, τ. 9, 1999, εν. Δελτίο Π.Τ.Ι. ΕΤΒΑ.
- Καραδήμου-Γερολύμπου, Α. «Μεταξύ Ανατολής και Δύσης», Θεσσαλονίκη 2004, σ. 186.

- Μαυροειδή, Μ. Παπαστεφανάκη, Λ. «Βιομηχανική Αρχαιολογία: ιχνηλατώντας το παρελθόν της βιομηχανίας», Έκθεση, 7-25 Ιουλίου 2003, Ερμούπολη, Σύρος.
- Πλιάκα, Ε. Σιναμίδης, Ι. «Η συμβολή της παραγωγικής διαδικασίας του καπνού στην εξέλιξη της πόλης της Ξάνθης» ερευνητική εργασία, ΔΠΘ, Ξάνθη 2004.
- Τραγανού - Δεληγιάννη, Ο. Πρόλογος στο βιβλίο «Οι Καπναποθήκες της Θεσσαλονίκης: Η αρχιτεκτονική κληρονομιά του καπνού στον 20ο αιώνα», των Γκουβούση, Σ. και Ταβλίκου, Σ. σελ. 10-13. Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2018.
- Gagoulia, P. Pringopoulos, Th. «Pre-industrial and early industrial milling systems & workshops in Evros Prefecture» to The International Molinological Society / TIMS, Bibliotheca Molinologica 23, «Greek Mills: From the Middle Byzantine Period to the 20th Century», Volume II, pages 241-261, England, 2019.
- Prigopoulos, Th. (2011) "A Monument of Mining Industrial Heritage of North Greece, in Search of its International Meaning – the Mining Complex of Kirki", proceedings of the International Conference: "On the Surface: The Heritage of Mines and Mining", Innsbruck, Austria, 14-16 April 2011, Published in 2011 by Centre for Tourism and Cultural Change / Leeds Metropolitan University.

3. ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

- www.ticcih.org
- www.ketepo.gr Βιομηχανικό μουσείο Ερμούπολης
- www.diki.gr Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας Δήμου Βόλου
- www.ltcp.ntua.gr/history/ τεχνολογικό πάρκο Λαυρίου
- <https://vida-omada.blogspot.com>

4. ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΠΕ ΞΑΝΘΗΣ

- Γεωργαντζής, Π. Α., *Συμβολή εις την ιστορίαν της Ξάνθης*, Ξάνθη 1976.
- Γεωργαντζής, Π. Α., *Η μητρόπολις Τραϊανουπόλεως και αι επισκοπαί αυτής. Συμβολή εις την εκκλησιαστικήν ιστορίαν της Θράκης*, Ξάνθη 1981.
- Δαδάκη, Στ., «Τα Άβδηρα και η περιοχή τους κατά τους μεταβυζαντινούς χρόνους», στο Μανάφη, Κ. (επιμ.), *Μεταβυζαντινή Θράκη (ΙΕ' – ΙΘ' αι.) 3ο Διεθνές Συνέδριο Θρακικών Σπουδών, Κομοτηνή, 25–30 Μαΐου 1998* (Κομοτηνή 2005), 441–459.
- Ευστρατίου, Ν., «Προνεολιθικά ευρήματα από την αιγαιακή Θράκη», *ΑΕΜΘ* 6 (1992), 643–655.
- Ζεγκίνης, Ε. Χ., *Ο Μπεκτασισμός στη Θράκη. Συμβολή στην ιστορία της διαδόσεως του μουσουλμανισμού στον Ελλαδικό χώρο*, Θεσσαλονίκη 1988.
- Καλλιντζή, Ντ. – Δ. Τερζοπούλου – Ν. Ζήκος – Στ. Δαδάκη, *Άβδηρα-Πολύστυλον*, Αθήνα 2001.
- Καλλιντζή, Κ., – Στ. Παπαδόπουλος, «Ο αρχαιολογικός χώρος Διομήδειας Ν. Ξάνθης», *ΑΕΜΘ* 21 (2007), 443–454.
- Καλλιντζή, Κ., «Τα Άβδηρα στα Ρωμαϊκά χρόνια», στο *Οι αρχαίοι δρόμοι στην Θράκη και η Εγνατία Οδός- Ancient Roads in Thrace and the Via Egnatia*, έκδοση της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης στο πρόγραμμα R.O.M.E. (Roman ancient Greek and amber routes innovative Methodologies & measures connecting Europe) 2007, 7–11.
- Καλλιντζή, Κ., – Μ. Χρυσάφη, «Κεραμική της Ύστερης Αρχαιότητας από τα Άβδηρα», στο *Κεραμική Ύστερης Αρχαιότητας*, 386–401.
- Καλλιντζή, Κ. *Η χώρα των Αβδήρων. Συμβολή στην αρχαιολογία και ιστορική τοπογραφία του νότιου τμήματος του Νομού Ξάνθης*, Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Θεσ-

σαλίας, Σχολή Επιστημών του Ανθρώπου, Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Βόλος, 22.12.2011.

- Κ. Καλλιντζή – Σ. Παπαδόπουλος, «Μέλισσα Ξάνθης: Παλαιά και νέα αρχαιολογικά δεδομένα», *ΑΕΜΘ* 25, 2011 (Θεσσαλονίκη 2015) 543–550.
- Κ. Καλλιντζή – Σ. Παπαδόπουλος, «Νομός Ξάνθης. Ιστορικό και Αρχαιολογικό περίγραμμα. Προϊστορικοί Χρόνοι», στο Α. Βλαχόπουλος – Δ. Τσιαφάκη (επιμ.), *Αρχαιολογία. Μακεδονία και Θράκη*, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα 2017, 488 – 492.
- Κ. Καλλιντζή, «Νομός Ξάνθης. Ιστορικό και Αρχαιολογικό περίγραμμα. Ιστορικοί Χρόνοι», στο Α. Βλαχόπουλος – Δ. Τσιαφάκη (επιμ.), *Αρχαιολογία. Μακεδονία και Θράκη*, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα 2017, 493 – 501.
- Κ. Καλλιντζή, Μ. Χρυσάφη, Κ. Χατζηπροκοπίου, Δ. Σκουλαρίκη, «Διαχρονικό ταξίδι με τον Διαδριατικό Αγωγό Φυσικού Αερίου στην Π.Ε. Ξάνθης», *ΑΕΜΘ* 31, 2017 (υπό έκδοση).
- Κουκούλη-Χρυσανθάκη, Χ., «Επίστεψη στήλης από τα Άβδηρα», στο Κέρνος, *Τιμητική προσφορά στον καθηγητή Γ. Μπακαλάκη*, Θεσσαλονίκη 1972, 72–79.
- Κουκούλη-Χρυσανθάκη, Χ. – Ο. Picard (επιμ.), *Μνήμη Δ. Λαζαρίδη. Πόλις και Χώρα στην αρχαία Μακεδονία και Θράκη, Πρακτικά Αρχαιολογικού Συνεδρίου, Καβάλα 9–11 Μαΐου 1986*, Θεσσαλονίκη 1990.
- Λουκοπούλου, Λ. – Αν. Ζουρνατζή – Μ.-Γ. Παρισάκη – Σ. Ψωμά, *Επιγραφές της Θράκης του Αιγαίου μεταξύ των ποταμών Νέστου και Έβρου. Νομοί Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου*, Αθήνα 2005.
- Μπακιρτζής, Χ., «Πόρτο Λάγος», *ΑΔ* 37 (1982), Χρονικά, Β' 2, 337–338.
- Bakirtzis, Ch. (επιμ.), *"Byzantine Thrace" Image and Character. First International Symposium for Thracian Studies, Komotini 28–31 May 1987, ByzF 14*, Amsterdam 1989.
- Ξυδόπουλος, Ι. Κ., *Η εικόνα των Θρακών στην Κλασική Ιστοριογραφία*, Θεσσαλονίκη 2007.
- Σκαρλατίδου, Ε., «Επιτύμβια στήλη από τα Άβδηρα», *Άγαλμα. Μελέτες για την αρχαία πλαστική προς τιμήν του Γιώργου Δεσπίνη*, Θεσσαλονίκη 2001, 273–283.
- Skarlatidou, E., «Éléments d'architecture monumentale d'Abdère » *BCH* 130 (2006), 117–142.
- Σκαρλατίδου, Ε., *Το αρχαϊκό νεκροταφείο των Αβδήρων. Συμβολή στην έρευνα της αποικίας των Κλαζομενίων στα Άβδηρα*, Θεσσαλονίκη 2010.
- Τριαντάφυλλος, Δ., «Η Θράκη του Αιγαίου πριν από τον ελληνικό αποικισμό», *Θρακική Επετηρίδα* 7 (1987–1990), 297–322.
- Τριαντάφυλλος, Δ., «Οχυρωματικοί Περίβολοι στην Ενδοχώρα της Αιγαιακής Θράκης», *Μνήμη Δ. Λαζαρίδη*, 683–699.
- Τριαντάφυλλος, Δ., «Ανάγλυφο Μίθρα Ταυροκτόνου στις Θέρμες του Νομού Ξάνθης», *Θρακικά Χρονικά* 44 (1990), 47–55.
- Τριαντάφυλλος, Δ. – Δ. Τερζοπούλου (επιμ.), *Αρχαία Θράκη, Αρχαϊκοί, κλασικοί, ελληνιστικοί, ρωμαϊκοί χρόνοι, Πρακτικά 2ου Διεθνούς Συμποσίου Θρακικών Σπουδών*, Κομοτηνή 20–27 Σεπτεμβρίου 1992, Κομοτηνή 1997, τόμοι Ι, ΙΙ.
- Τριαντάφυλλος, Δ., «Σωστικές και δοκιμαστικές ανασκαφές 1993. Στρύμη, Πεντάλοφος, Κομνηνά», *ΑΕΜΘ* 7 (1993), 601–618.
- Τριαντάφυλλος, Δ. – Κ. Καλλιντζή, «Αρχαιολογικά ευρήματα στον Κόσσουνθο της Ξάνθης», *ΑΕΜΘ* 12 (1998), 1–18.
- Τριαντάφυλλος, Δ., *Παρανέστια Περιοχή, Μικρός Πολιτισμικός Οδηγός*, Αθήνα 2004.
- Χατζηπροκοπίου, Κ., «Αρχαιολογικές έρευνες στον λόφο Αμπέλια (πρώην Μπαγλάρ) Χρύσας Π.Ε. Ξάνθης», *ΑΕΜΘ* 25 (2011), Θεσσαλονίκη 2016, 535-542.
- Chatziprokorou, K. – M. Chrysafi, "The cuirassed Statue of the Archeological Museum of Abdera" στο *XI International Congress of Thracology, Istanbul, 8–12 novembre 2010* (υπό έκδοση).

ΣΤ. ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Εν κατακλείδι, αξίζει να τονιστεί ότι τα εν λόγω κτιριακά συγκροτήματα είναι μοναδικά ως προς την ιστορική και αρχιτεκτονική τους αξία, αλλά και τα μοναδικά στην Ξάνθη και ευρύτερα στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, που ανήκουν στο ΥΠΠΟΑ. Για τους λόγους αυτούς, παρακαλούμε για την ιδιαίτερη μέριμνα και υποστήριξη των προσπαθειών των δύο Περιφερειακών Υπηρεσιών του ΥΠΠΟΑ, της **Εφορείας Αρχαιοτήτων Ξάνθης** και της **Υπηρεσίας Νεωτέρων Μνημείων & Τεχνικών Έργων Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης**, οι οποίες, εν μέσω ιδιαίτερα αντίξωων συνθηκών και πολλών χρόνιων τεχνικών και λειτουργικών προβλημάτων τους, οραματίζονται, συνθέτουν και οργανώνουν την υλοποίηση πρότυπου έργου πολιτισμού με προοπτική, ως ενέργεια προβολής του ΥΠΠΟΑ, σε μία ιδιαίτερα ευαίσθητη ακριτική περιοχή, όπως αυτή της Θράκης.

Μετά Τιμής

Ο Προϊστάμενος της ΥΝΜΤΕΑΜΘ

Η Προϊσταμένη της ΕΦΑ ΞΑΝΘΗΣ

Θεόδωρος Πριγγόπουλος
Αρχιτέκτων Αναστηλωτής, με Α΄ βαθμό

Κωνσταντίνα Καλλιντζή
Αρχαιολόγος, με Α΄ βαθμό